

Doesborgh

Nieuws

64 Oktober
2017

Contactblad van de Monumenten-
vereniging 15 april 1945

**Najaarsbijeenkomst
maandag 13 november**

Gasthuiskerk

20.00 uur:

- **Algemene leden-
vergadering**
- **Kazematten langs
de IJssel 1939-1940
en nu**

Monumentenvereniging

Doesburg

15 April 1945

Staarink

WARENHUIS

Daar vindt u het!

Markt 7 - 6981 CJ Doesburg - telefoon 0313 - 472 313 - www.staarinkwarenhuis.nl

Gezellig snuffelen, rustig iets zoeken of even vragen als u snel wat nodig hebt. Het kan allemaal bij ons. Wilt U advies of kunt U iets niet vinden, dan helpen wij U graag!

Wij hebben meer keus dan veel andere winkels. Leuke onverwachte spullen. Dat keukenhulpje waar U al een tijdje naar zocht, of een puzzel die U echt mooi vindt, een fleece vest in een leuke kleur.

Alles opnoemen heeft geen zin, alleen een paar groepen dan, zoals: breigaren, laarzen, pantoffels, bad- en toilet matten en dames ondergoed.

Voor meer informatie, zie onze website:

www.staarinkwarenhuis.nl

Doesborgh Nieuws

Jaarlijks contactblad van de Monumentenvereniging 15 april 1945

Nummer 64, oktober 2017

Inhoud

Uitnodiging najaarsbijeenkomst.....	1	Poortersdag 20 mei 2017.....	11
Samenstelling bestuur en commissies.....	2	Open Monumentendag 2017	12
In Memoriam Kees Scheepers	2	Boeren, burgers en buitenlui.....	14
Verslag van de Algemene Ledenvergadering	3	Juryrapport Snappenburg de Vriesprijs.....	18
Jaarverslag secretaris.....	5	'Herstel in oude luister' - Roggestraat 7	19
Financiële overzichten 2016, 2017 en begroting 2018.....	6	Nieuwe ANWB-borden op Doesburgse monumenten	21
Toelichting financiële overzichten	7	Projectgroep monumentale gevelschriften	21
Plannen voor 2018.....	8	Toegekende subsidies uit het Anneke van Heekfonds	23
De restauratie van de Ooipoortkerk	8	Subsidieregeling 'Anneke van Heekfonds'	24
Thema-avonden over 'verduurzaming'	10		

www.monumentenverenigingdoesburg.nl

Uitnodiging najaarsbijeenkomst

Het bestuur van de Monumentenvereniging 15 april 1945 nodigt u hierbij uit voor de najaarsbijeenkomst van de vereniging op **maandag 13 november 2017**.

De bijeenkomst vindt plaats in de Gasthuiskerk, Gasthuisstraat 41, Doesburg. Aanvang is **20.00 uur**.

Net als andere jaren bestaat de bijeenkomst uit twee delen, een jaarvergadering (aanvang 20.00 uur) en een meer informatief deel (aanvang ± 21.00 uur).

Agenda van de Algemene Ledenvergadering:

1. Opening
2. Ingekomen en uitgegane post
3. Notulen Algemene Ledenvergadering van 14 november 2016
4. Financiële overzichten: jaarrekening 2016, prognose 2017 en begroting 2018
5. Verslag (kas)controlecommissie en benoeming nieuwe (kas)controlecommissie
6. Goedkeuring jaarstukken 2016, décharge van het bestuur en goedkeuring begroting 2018
7. Huishoudelijk Reglement, wijzigingen en aanpassingen
8. Verenigingsactiviteiten 2017-2018
9. Bestuurssamenstelling
10. Rondvraag en sluiting.

Toelichting:

ad 5: i.v.m. het feit dat Hans van der Maas beoogd inkomend penningmeester is en al betrokken was bij de opmaak van de financiële stukken voor deze vergadering heeft hij zich teruggetrokken uit de kascontrolecommissie. Het overblijvende lid, Cor van den Bergh, heeft daarom op verzoek van het bestuur als nieuw lid Diederik Bente aangetrokken.

ad 7: de gewijzigde en aangepaste tekst van het Huishoudelijk Reglement staat op de site: www.monumentenverenigingdoesburg.nl

ad 9: Roel Feltmann is na tien jaar in het bestuur niet meer herkiesbaar en het bestuur is bij het ter perse gaan van dit blad nog bezig een kandidaat te vinden om aan de ALV voor te dragen. Ook penningmeester Medi Teitink stelt zich na haar eerste periode niet meer herkiesbaar. Het bestuur stelt Hans van der Maas als haar opvolger voor. Tegenkandidaten kunnen tot twee weken voor de Algemene Ledenvergadering ingediend worden bij de secretaris.

Het **informatieve deel** wordt verzorgd door **Rob Verhoef** en **Peter van den Brandhof**.

Zij zullen een presentatie houden over de **kazematten, die in 1939-'40 langs de IJssel** werden gebouwd en u laten zien wat daar nu nog van over is.

Samenstelling bestuur en commissies

Bestuur:

Peter van den Brandhof, voorzitter
Paul le Blanc, secretaris
Mw Medi Teitink, penningmeester
Harm Claus
Roel Feltmann
Mw Henny Vergeer
Rob Verhoef

Correspondentieadres

Secretariaat: Paul le Blanc
Gasthuisstraat 6
6981 CS Doesburg
tel.: (0313) 410768

Comité Uitreiking "Snappenburg de Vriesprijs"

Roel Feltmann, voorzitter
Harm Claus
Rob Verhoef
Gerrit Bouwhuis (adviseur)

Comité Open Monumentendagen

Frank Lange
Henk Bootsma
Bert Klees
Carl König
Mw Ankie Le Grand
Dick van der Lei
Rob Verhoef

Redactie "Doesborgh Nieuws"

Peter van den Brandhof
Paul le Blanc
Henny Vergeer

Gasthuisstraat 6
6981 CS Doesburg
m: info@monumentenverenigingdoesburg.nl
Vormgeving: Daniël Loos, Bureau Contrapunt

ING rekeningnr: NL61 INGB 0001 4747 77 t.n.v.
Monumentenvereniging 15 April 1945 Doesburg

Wij zijn een Anbi-stichting met nummer 005434993.

www.monumentenverenigingdoesburg.nl

In memoriam

Kees Scheepers 1941-2017

Kees Scheepers was vanaf de oprichting in 1977 bij de Monumentenvereniging als bestuurslid betrokken, eerst als 1e secretaris en vanaf 1979 als voorzitter. In die functie heeft hij de Monumentenvereniging bijna 30 jaar – tot november 2008 – geleid.

De vereniging heeft onder Kees' leiding een belangrijke aanjagende rol gespeeld bij de restauratie en revitalisering van de karakteristieke, waardevolle binnenstad van Doesburg. Toen in het begin van de tachtiger jaren van de vorige eeuw de geldstromen vanuit de overheid voor restauratie opdroogden nam de Monumentenvereniging zelf het initiatief sterk verwaarloosde en leegstaande panden op te kopen, te restaureren en als pareltjes aan nieuwe bewoners over te dragen.

In 1983 nam Kees het initiatief om voor dit doel een aparte stichting op te richten, de Stichting Stadsherstel. Vanaf de oprichting tot de liquidatie twee jaar geleden was Kees voorzitter van de Stichting Stadsherstel. Bij de laatste ALV van de vereniging in 2016 benadrukte Kees nog eens het belang om het liquidatieoverschot van de Stichting 'in de geest van de stichting' te besteden. Omdat in het begin van deze eeuw de meeste panden in de binnenstad gerestaureerd en goed onderhouden waren richtte de vereniging zich onder leiding van Kees naast educatie en voorlichting meer op de publieke ruimte in de stad en het belangrijke open landschap rond de stad. Bij zijn laatste optreden als voorzitter in 2008 brak hij een lans voor het herstel van de Linies van Menno van Coehoorn in oude glorie. Vanuit de Stichting Stadsherstel liet hij een rapport over de Linies maken, dat na enkele jaren heeft geleid tot het gemeentelijk project 'Beleef de linies', dat inmiddels volop in uitvoering is. Ook was Kees namens de stichting jarenlang prominent lid en voorzitter tot begin dit jaar van de gemeentelijke Adviescommissie Cultuurhistorie. Wij zijn als huidige bewoners van de monumentale binnenstad Kees zeer veel dank verschuldigd voor zijn niet aflatende belangstelling voor en werk aan het behoud van de cultuurhistorische waarden van onze prachtige stad. Door de Algemene Ledenvergadering in november 2009 werd Kees tot ere-lid van de Monumentenvereniging benoemd. Kees Scheepers is op 2 oktober 2017 overleden. Onze gedachten gaan uit naar Weelke en zijn (klein)kinderen. Zij zullen deze bijzondere man heel erg missen.

Peter van den Brandhof

Algemene Ledenvergadering 14 november 2016

Aanwezig: 42 leden, afwezig met kennisgeving: 10 leden

1. Opening

- Voorzitter Peter Hofstede heet alle aanwezigen van harte welkom. Als locatie voor de bijeenkomst is dit jaar de Ooipoortkerk gekozen. Deze kerk heeft tijdens de Open Monumentendag 2016 de Snappenburg de Vriesprijs in ontvangst mogen nemen vanwege de bijzondere renovatie van de kerk (zie Doesborgh Nieuws nr. 63). Ons erelid Dhr. Gerrit Bouwhuis, die nauw betrokken is geweest bij deze renovatie, zal in het tweede deel van de bijeenkomst een uiteenzetting geven over de geschiedenis van de kerk en de renovatieactiviteiten. *(Een samenvatting van zijn presentatie staat achter dit verslag, red.)*
- Als punt 7 van de agenda was de wijziging van het Huis-houdelijk reglement geagendeerd. Omdat dhr. Gerben van der Steen belangrijke en constructieve opmerkingen heeft gemaakt over de conceptversie wordt voorgesteld dit agendapunt nog niet inhoudelijk te behandelen en aan te houden tot de volgende vergadering. Wel zal bij het agendapunt een korte toelichting worden gegeven.
- Bij agendapunt 7 zal tevens het erelidmaatschap van dhr. André Scholten worden besproken.

2. Ingekomen en uitgegane post. Mededelingen van de voorzitter

- De voorzitter memoreert de honderdste verjaardag van ons lid Baron van Tuijll van Serooskerken, welke verjaardag gevierd zal worden op 22 november. Het bestuur zal zorg dragen voor toezending van een felicitatie.
- Op zaterdag 19 november 2016 zal het boek *Doesburgers vertellen kleurrijke verhalen* om 13.30 uur feestelijk aan het publiek gepresenteerd worden in de Buurtacademie aan de Linie 4.
- Op de website van de vereniging is alle informatie geplaatst over de voorlopige opschorting van het afschaffen van de fiscale aftrek van onderhoud van monumenten per 1 januari 2017. Het bestuur is zeer actief geweest om bij diverse instanties bezwaar aan te tekenen tegen het voornemen van de Minister.

3. Notulen Algemene ledenvergadering van 16 november 2015

Er zijn geen correctieve opmerkingen en geen inhoudelijke vragen. De notulen worden derhalve gearresteerd onder dankzegging aan de notulist, secretaris Frank Lange.

4. Financiële overzichten: inkomsten en uitgaven 2015, prognose 2016 en begroting 2017

Penningmeester Medi Teitink licht het nieuwe systeem van het overzicht van de financiën toe. Het verlies zal verplaatst worden naar de kolom kosten. De toelichting zoals geformuleerd in Doesborgh Nieuws nr. 63 is uitvoerig besproken. Het niet betalen van de contributie door een groot aantal leden wordt als zorgelijk ervaren. Een persoonlijke aanmaning per email of brief is mogelijk een effectief instrument. Het bedrag voor de website in het overzicht 2016 heeft te maken met een nieuw ontwerp waardoor het mogelijk is de website zelf bij te houden, hetgeen ook weer kostenbesparend is. De kosten voor het blad Doesborgh Nieuws van 2015 staat in het

overzicht 2016 omdat de kosten hiervoor ook pas in 2016 zijn betaald. De reservering van € 4000,- ex Stichting Stadsherstel is gelabeld voor instandhouding en verbetering van de Doesburgse monumenten. De invulling van deze post zal door het bestuur geschieden. De financiële positie van de vereniging laat een langzame achteruitgang zien, hetgeen maatregelen om dit te voorkomen noodzakelijk maakt. In de begroting 2017 is al rekening gehouden met het voornemen de contributie te verhogen (zie punt 8 van de agenda). Het bestuur zegt toe nog eens te kijken hoe de inkomsten en uitgaven van de Poortersdag meer in evenwicht kunnen worden gebracht. Er vindt een discussie plaats over de vraag of de vergadering met de discussie over de financiën niet beter naar februari verplaatst kan worden omdat dan de jaarstukken van het afgelopen jaar definitief goedgekeurd kunnen worden. In de praktijk zal dat lastig blijken omdat in februari/maart nog niet alle uitgaven van het voorafgaande jaar definitief zullen zijn. Ook de begroting kan dan pas in februari/maart vastgesteld worden terwijl het lopende jaar al enige maanden is voortgeschreden. Het is een regelmatig terugkerende discussie. Er wordt besloten vooralsnog met het huidige systeem door te gaan.

5. Verslag kascommissie en benoeming nieuwe kascommissie

De controlecommissie, bestaande uit Gerben van der Steen en Hans van der Maas, adviseert het bestuur decharge te verlenen voor het gevoerde financiële beheer over 2015. Naar haar oordeel is er duidelijk een professionalisering zichtbaar in zowel de ledenadministratie als de boekhouding. Los van dit advies tot decharge brengt zij nog een aantal aandachtspunten en vragen naar voren:

- Waar toe wordt het eigen vermogen van de vereniging ingezet? Is hierover een beleid vastgesteld?
- Het jaar 2015 wordt afgesloten met een verlies en naar verwachting zal dit ook in 2016 het geval zijn. De commissie vindt het geen goede zaak als het eigen vermogen wordt verminderd door deze negatieve resultaten. Het bestuur zou goed moeten bekijken hoe het negatieve resultaat beperkt kan worden.
- De commissie geeft het advies om het geschonken bedrag van de Stichting Stadsherstel een eigen bestemming te geven.
- De commissie adviseert om het Anneke van Heekfonds meer onder de aandacht te brengen.

De voorzitter bedankt de leden van de controlecommissie voor hun werk. Deze dank betreft natuurlijk ook de penningmeester. Hans van der Maas zal lid blijven van de nieuwe controlecommissie 2016. Gerben van der Steen zal de commissie verlaten. Cor van den Bergh stelt zich beschikbaar als nieuw lid. Op voorstel van de voorzitter keurt de vergadering – zoals geadviseerd door de kascontrolecommissie – de jaarstukken over 2015 goed en verleent het bestuur decharge voor het gevoerde beleid. De vergadering stemt tevens in met de voorlopige cijfers over 2016 en de begroting 2017.

6. Stichting Stadsherstel

De Stichting Stadsherstel is opgeheven. Het restant van het vermogen is overgemaakt aan de Monumentenvereniging. Zoals bij de discussie over de financiële stukken al is meegedeeld zal de reservering van € 4000 worden gelabeld voor instandhouding en verbetering van de Doesburgse monumenten.

7.1 Wijziging Huishoudelijk Reglement

Het geagendeerde voorstel komt te vervallen. Omdat dhr. Gerben van der Steen belangrijke en constructieve opmerkingen heeft gemaakt over de conceptversie wordt voorgesteld dit agendapunt nog niet te behandelen en aan te houden tot de volgende vergadering. Een commissie zal zich nogmaals buigen over zowel de statuten als het huishoudelijk reglement. Eventueel zullen de statuten gewijzigd moeten worden, hetgeen wel kosten met zich meebrengt. De commissie zal bestaan uit de leden Hans van der Maas, Gerben van der Steen en Jaap Scheltes, vanuit het bestuur aangevuld met Peter van den Brandhof en Roel Feltmann.

7.2 Erelidmaatschap

André Scholten blijkt volgens een verslag over de Poortersdag in 1990 bij zijn afscheid als bestuurslid benoemd te zijn tot Lid van Verdienste van onze vereniging. Statuair kent de vereniging echter geen Leden van Verdienste. Het voorstel van het bestuur aan de vergadering is om in te stemmen met de omzetting van de eretitel Lid van Verdienste in Erelid, en wel met terugwerkende kracht tot 1990. Dit voorstel wordt door de gehele vergadering positief omarmd en met applaus bekrachtigd.

8. Voorstel contributieverhoging

Vanwege de stijgende kosten, de vermindering van het aantal leden en het probleem van de contributie-inning wordt voorgesteld de contributie te verhogen: € 15,- voor leden, inclusief partner en € 25,- voor bedrijven. De voorkeur gaat uit naar een lidmaatschap per adres. Dit is kostenbesparend. Voorgesteld wordt om bij de contributie-inning te spreken van een minimumbedrag, opdat de leden mogelijk verleid worden om meer te geven. Voor bedrijven kan wellicht de benaming donateur worden gebruikt. Ook dit stimuleert wellicht een grotere bijdrage. Ledenwerving blijft noodzakelijk, ook buiten de binnenstad. Het voorstel tot contributieverhoging wordt aangenomen.

9. Verenigingsactiviteiten 2016-2017

De plannen voor het bestuur voor het jaar 2017 staan vermeld in Doesborgh Nieuws 2016 (pag. 6). De toekomstige voorzitter Peter van den Brandhof licht deze punten nog eens kort toe. De leden worden opgeroepen zelf ook nieuwe leden te werven. Er zijn daarvoor mooie flyers beschikbaar. Er zal ook in het komende jaar bijzondere aandacht worden geschonken aan de Linies en de historische oorlogsmonumenten. Wat betreft het project 'gevelopschriften' wordt gememoreerd dat er reeds een boekje bestaat met alle opschriften, samengesteld door Jaap Scheltes. De werkgroep zal hierop worden geattendeerd. Er zal aandacht besteed worden aan de historische oorlogsmonumenten en kazematten. Het bestuur is voornemens een digitale nieuwsbrief te gaan verzorgen. Hiervoor zijn wel zoveel mogelijk e-mailadressen noodzakelijk. Het bestuur is in overleg met de ANWB om de informatiebordjes te vernieuwen en het aantal uit te breiden.

10. Bestuurssamenstelling

Aftredend zijn Peter Hofstede, Frank Lange, Peter van den Brandhof en Roel Feltmann. Sandra Jurriens heeft te kennen gegeven een jaar voor haar maximale zittingstermijn haar bestuurslidmaatschap te willen beëindigen. Peter Hofstede (14 jaar bestuurslid) en Frank Lange (14 jaar be-

stuurslid, waarvan 12 jaar secretaris) zijn niet langer herkiesbaar. Roel Feltmann verklaart zich bereid om nog een jaar lid te blijven om de continuïteit te waarborgen. Peter van den Brandhof is herkiesbaar en zal de nieuwe voorzitter worden. Als nieuwe leden worden met instemming van de vergadering verwelkomd: Henny Vergeer (afkomstig uit het Montessori-onderwijs en zeer geïnteresseerd in de Doesburgse monumenten), Rob Verhoef ('correspondent' van de stichting Menno van Coehoorn en groot kenner van vestingwerken in het algemeen en van de Doesburgse Linies en andere restanten van de Doesburgse verdedigingswerken in het bijzonder) en Paul le Blanc (kunsthistoricus met veel ervaring op het gebied van monumentenzorg en cultuurbehoud). Zij stellen zich persoonlijk voor aan de leden. De vergadering gaat van harte akkoord met de nieuwe bestuursamenstelling. Paul le Blanc zal de secretariaatswerkzaamheden voor zijn rekening gaan nemen. De scheidende leden worden uitgebreid bedankt voor al hun langdurige werkzaamheden voor de vereniging. Er wordt uitvoerig stilgestaan bij al hun activiteiten en hun diverse en vaak persoonlijke inbreng. Dhr. Frank Lange geeft in zijn dankwoord een kort overzicht van wat de Monumentenvereniging de laatste 14/15 jaar gedaan heeft. De dank voor al het werk dat de scheidende bestuursleden hebben verricht wordt nog eens onderstreept met een spirituele attentie.

11. Rondvraag en sluiting

- Er wordt aandacht gevraagd voor een vermoedelijk verdwenen Jugendstil tegeltableau in de Gasthuisstraat.
- Er wordt nogmaals gememoreerd dat het een 'schande' is dat zoveel leden niet betalen. Door de dreiging van het afschaffen van de fiscale regeling voor het onderhoud van monumenten zou de WOZ-waarde wellicht kunnen of moeten dalen. Onze ervaringsdeskundige Sandra Jurriens beaamt dit en adviseert hier goed naar te kijken.
- Henk Bootsma vermeldt dat hij geschrokken is van de portokosten voor de verzending van Doesborgh Nieuws naar Beinum. Hij zegt toe volgend jaar de verspreiding van het blad in (of op) Beinum te zullen verzorgen, samen met Dick van der Lei.
- Er wordt aanvullende informatie gegeven bij de tekst van de Open Monumentendag met betrekking tot het restant van de gaslantaarn op de hoek Kerkstraat-Roggestraat. Uit het boek 'Van zoete wijn en bittere medicijn', geschreven door ons erelid Jan van Petersen blijkt dat hier ook een rode vlag werd opgehangen om de dokter te verwittigen van spoedgevallen.
- De heer Edward van der Beek wordt middels een spirituele attentie bedankt voor zijn inzet om te proberen nieuwe leden te werven onder de bewoners van gemeentelijk monumenten.

Het informatieve deel na de pauze werd verzorgd door dhr. Gerrit Bouwhuis. Hij gaf eerst een uitvoerige uiteenzetting over de geschiedenis van de protestantse kerken in Nederland en van die in Doesburg in het bijzonder, welk pad via een aanschouwelijk, doch complex schema voerde van Gereformeerden naar Hervormden, Christelijk Gereformeerden en Christelijk Gereformeerden Vrijgemaakt, dit alles via doleantie, scheiding, samengaan en afsplitsing. Daarna beschreef hij de geschiedenis van het ontstaan van de Ooipoortkerk. Het gebouw dateert uit 1897, naar ontwerp van de Doesburgse architect

H.C. Bloemendaal, die gebruik maakte van de specifieke vormtaal van de neo-rennaissance. Uitvoerig werd stilgestaan bij de vele ingrepen tijdens de renovatie van 2015/2016, bedoeld om het gebouw enerzijds weer terug te brengen in de oorspronkelijke staat (schip), anderzijds aan te passen aan de moderne tijd (o.a. nieuwe liturgische ruimte, vernieuwing gebruiksruidten, technische installaties en interieurobjecten, zoals leesgestoelte, tafels, knielbank en antependia). Ook Gerrit ontvangt voor zijn interessante lezing een mooie, gevulde fles. De nieuwe voorzitter sluit de bijeenkomst om 22.45 uur, waarna nog de gelegenheid bestaat gezellig na te praten.

Jaarverslag secretaris 2016-2017

Beleid

Het bestuur is verheugd en tevreden dat alle tijdens de jaarvergadering van 14 november 2016 gepresenteerde plannen voor het jaar 2017 zijn gerealiseerd (zie Doesborgh Nieuws 2016, p. 6).

Bestuur

- Het bestuur heeft, onder voorzitterschap van Peter van den Brandhof, een zestal keer vergaderd.
- Het bestuur heeft als opvolger van Peter, Paul le Blanc aangewezen als afgevaardigde van de vereniging in de gemeentelijk Adviescommissie Cultuurhistorie. Hij heeft tijdens de bestuursvergaderingen regelmatig verslag gedaan van wat daar besproken en besloten is. Het College van B&W heeft Paul le Blanc tevens benoemd tot voorzitter van deze commissie.

Activiteiten van het bestuur

- Het eenmaal per jaar verschijnende verenigingsblad Doesborgh Nieuws ligt weer glanzend en nu – met dank aan twee adverterende Doesburgse bedrijven – in kleur bomvol monumentale wetenswaardigheden bij de leden.
- Twee thema-avonden met betrekking tot de verduurzaming van een monument werden dit jaar georganiseerd.
- Het bestuur heeft de jaarlijkse Poortersdag georganiseerd, dit jaar naar Ravenstein en Grave. Een verslag van Carla Bekken vindt u verderop in dit blad.
- Tijdens de Open Monumentendag bemanden bestuursleden zoals gebruikelijk de informatiestand bij het stadhuis.
- Het bestuur heeft zich intensief bezig gehouden met het zoeken naar een goede opvolging van de twee bestuursleden die aan het eind van dit verenigingsjaar uit het bestuur zullen treden.
- De projectgroep die zich op verzoek van het bestuur heeft verdiept in monumentale gevelopschriften heeft zijn eerste fraaie werkstuk afgeleverd: zie verderop.
- Op de symbolische datum 10 mei werd door oud-generaal Mart de Kruif het bord onthuld dat op initiatief van de Monumentenvereniging is geplaatst bij de Sherman-tankkoepel bij de IJsselbrug.
- Het bestuur heeft het initiatief genomen om te komen tot meer ANWB-informatiebordjes op belangrijke monumenten in Doesburg. Dankzij de financiële ondersteuning van de ANWB en de gemeente Doesburg zullen in het najaar

- op 23 panden nieuwe informatiebordjes worden geplaatst (verdere informatie in dit nummer van Doesborgh nieuws).
- Tweemaal heeft een bestuursdelegatie uitgebreid overleg gevoerd met de gemeente Doesburg over diverse aspecten van het monumentenbeleid. Een groot aantal min of meer actuele onderwerpen passeerden de revue: het project uitbreiding ANWB-informatiebordjes, onze permanente zorg over de 'verrommeling' van het straatbeeld in de binnenstad, het plaatsen van informatieborden bij de kazematten langs het Zwarte Schaar en onze zorgen over de uitbreidingsplannen van de ROTRA en Ubbink t.o.v. de cultuurhistorische waarden van het gebied
- Het bestuur heeft tweemaal een subsidie toegekend vanuit het Anneke van Heekfonds (verdere informatie ook in dit nummer van Doesborgh nieuws).
- In juli heeft het bestuur een zienswijze opgesteld inzake de *Notitie Reikwijdte en detailniveau Logistiek Ecopark IJsselvallei Doesburg*. Deze zienswijze is te raadplegen op de website van de monumentenvereniging.
- Een nieuwe flyer is gemaakt om de doelstellingen en de activiteiten van de monumentenvereniging onder de aandacht te brengen van potentiële nieuwe leden.
- Een speciale ad-hoc-commissie (Gerben van der Steen, Hans van der Maas, Jaap Scheltes) heeft het voorstel om te komen tot een wijziging van het Huishoudelijk Reglement in verbeterde vorm aan het bestuur voorgelegd.
- Paul le Blanc (secretaris) heeft voor de Adviescommissie Cultuurhistorie en voor de monumentenvereniging een notitie opgesteld over de diverse aspecten van het verzekeren van een monument (te raadplegen op de website van de monumentenvereniging).
- Twee leden van de vereniging hebben van een bestuurslid individueel advies gekregen over bouwkundige problemen en de restauratiemogelijkheden.
- Het bestuur is actief geweest om de ledenadministratie te actualiseren o.a. door het achterhalen van zoveel mogelijk e-mailadressen. Tevens is een actief beleid ontwikkeld om te komen tot inning van achterstallige contributies.
- Het bestuur is gestart met de samenstelling en verspreiding van een tussentijdse nieuwsbrief.

Verenigingsactiviteiten

- Maandag 2 april: thema-avond over de mogelijkheden en onmogelijkheden van isolerende beglazing in een monumentaal pand.
- Zaterdag 20 mei: jaarlijkse Poortersdag met een bezoek aan de goed bewaard gebleven vestingstadjes Ravenstein en Grave.
- Zaterdag 9 september: medewerking aan de realisatie van de Open Monumentendag. Uitreiking van de Snappenburg de Vriesprijs.
- Maandag 2 oktober 2017: thema-avond over duurzaam monumentenbeheer.
- Maandag 13 november: Algemene Ledenvergadering en presentatie over Kazematten langs de IJssel.

Ledenlijst

Het ledental is ongeveer gelijk gebleven. Enerzijds zijn er een aantal leden uitgeschreven (overlijden, verhuizing, opzegging), anderzijds zijn er ook een tiental nieuwe leden bijgekomen. Het ledenaantal bedraagt ongeveer 224 leden. De ledenadministratie is opgeschoond en geactualiseerd (adressen, e-mailadressen).

Financiële overzichten 2016, 2017 en begroting 2018

	Versie Doesborgh Nieuws nr 64	Versie Doesborgh Nieuws nr 64	Versie Doesborgh Nieuws nr 63	Definitief per 31-12-2016	Versie Doesborgh nieuws nr 63	Versie Doesborgh nieuws nr 62
Winst-en Verliesrekening	Begroting 2018	Financieel overzicht 2017 (bijgewerkt tot 01-09-2017)	begroting 2017	Financieel overzicht 2016	Financieel overzicht 2016 (bijgewerkt tot 12-10-2016)	begroting 2016
Opbrengsten						
Contributie leden	€ 3.300,00	€ 3.815,00	€ 2.500,00	€ 3.160,20	€ 1.787,70	€ 2.600,00
Rente	€ 150,00	€ 100,00	€ 285,00	€ 192,15	€ 192,15	€ 325,00
Opbrengst Poortersdag	€ 1.200,00	€ 1.200,00	€ 700,00	€ 900,00	€ 900,00	€ 500,00
Monumentengids verkoop	€ -	€ 67,50	€ 25,00	€ -	€ -	€ 40,00
Opbrengst Themadagen (cursus)	€ 250,00	€ 128,45	€ 250,00	€ 430,00	€ 430,00	€ 250,00
Opbrengst BTW	€ -	€ -	€ 600,00	€ -	€ 481,00	€ 300,00
Legaten en giften	€ 100,00	€ -	€ -	€ 500,00	€ 500,00	
Onttrekking A. van Heekfonds	pm	€ 821,00	€ -	€ -	€ -	
Totaal opbrengst	€ 5.000,00	€ 6.131,95	€ 4.360,00	€ 5.182,35	€ 4.290,85	€ 4.015,00

Kosten						
Kosten ledenvergadering	€ 200,00	€ 200,00	€ 200,00	€ 280,36	€ 200,00	€ 150,00
Contributies en giften	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00
Snappenburg de Vriesprijs	€ 200,00	€ 200,00	€ 200,00	€ 198,90	€ 198,90	€ 400,00
Open Monumentendag	€ 275,00	€ 275,00	€ 275,00	€ 265,36	€ 265,36	€ 150,00
Kosten Poortersdag	€ 1.300,00	€ 1.311,00	€ 1.300,00	€ 1.323,81	€ 1.375,98	€ 1.500,00
Blad Doesborgh Nieuws	€ 1.000,00	€ 1.000,00	€ 1.000,00	€ 1.989,57	€ 1.995,12	€ 1.250,00
Subsidie (A. van Heekfonds)	pm	€ 821,00	€ -	€ -	€ -	€ 500,00
Website	€ 150,00	€ -	€ 100,00	€ 1.330,00	€ 1.330,00	€ 300,00
Bankkosten	€ 300,00	€ 260,00	€ 225,00	€ 209,27	€ 200,00	€ 185,00
Verzendkosten (enveloppen, porti)	€ 150,00	€ -	€ 150,00	€ 66,18	€ 150,00	€ 175,00
Bestuurskosten	€ 300,00	€ 300,00	€ 300,00	€ 140,35	€ 300,00	€ 200,00
Postbus						€ 215,00
Kosten Thema(cursus-)bijeenkomsten	€ 250,00	€ 400,00	€ 250,00	€ 190,76	€ 190,76	€ 800,00
Kosten drukwerk		€ -		€ 570,00	€ 467,50	
Totaal kosten	€ 4.375,00	€ 5.017,00	€ 4.250,00	€ 6.714,56	€ 6.823,62	€ 5.975,00

Eindresultaat	€ 625,00	€ 1.114,95	€ 110,00	€ -1.532,21	€ -2.532,77	€ -1.960,00
----------------------	----------	------------	----------	-------------	-------------	-------------

Balans						
Banksaldi per 1 januari	€ 19.598,08	€ 17.883,13	€ 18.948,55	€ 18.101,47	€ 18.101,47	€ 17.034,76
Resultaat	€ 625,00	€ 1.114,95	€ 110,00	€ -1.532,21	€ -2.532,77	€ -1.960,00
Debiteuren	€ 500,00	€ 1.000,00		€ 2.255,00		
Reservering Stadsherstel		€ -		€ -	€ 4.000,00	€ -
Nog te vorderen BTW	€ -500,00	€ -400,00	€ -400,00	€ -941,13	€ -620,15	
Banksaldi per 31 december	€ 20.223,08	€ 19.598,08	€ 18.658,55	€ 17.883,13	€ 18.948,55	€ 15.074,76

Standen						
Reserve Stadsherstel	€ 4.000,00	€ 4.000,00	€ 4.000,00	€ 4.000,00		
Voorziening Dubieuze Debiteuren	€ 250,00	€ 500,00		€ 1.000,00		
A. van Heekfonds	€ 2.404,00	€ 2.404,00				

Toelichting op posten uit de financiële overzichten 2016 en 2017 en begroting 2018

Wijziging in presentatie

In voorgaande jaren werd voor de drie overzichten, te weten: jaarrekening vorig boekjaar, prognose lopend jaar en begroting volgend jaar, een aparte presentatie voorgelegd. Dit jaar ziet u in één totaaloverzicht de diverse resultaten gepresenteerd. Op deze wijze wordt u in staat gesteld het verloop van de diverse opbrengsten- en kostencategorieën beter te volgen.

Contributie

wordt door de leden betaald. Voor het jaar 2016 zijn er 225 leden, waarvan 142 betalende leden. Voor het jaar 2017 zijn 224 leden, waarvan tot nu toe (26 september 2017) 132 betalende leden. Aanmaningen via een generieke oproep in Doesborgh Nieuws hebben helaas weinig effect gehad. In begin 2017 zijn persoonlijke aanmaningen aan de desbetreffende leden toegezonden. Ook deze actie heeft weinig effect gehad. Inmiddels wordt de contributie-administratie in een geautomatiseerd systeem ondersteund. Onlangs, in september 2017, is persoonlijk de aanmaning voor de leden die 2015 en/of 2016 en/of 2017 niet hebben betaald in de brievenbus bezorgd. Het betreft hier over deze drie jaren (incl. het lopende jaar) een achterstand van ca. € 3.000,-. Een fors bedrag. Het bestuur gaat er vanuit dat het merendeel van de leden alsnog en snel de achterstallige contributie overmaakt. Werd tot en met de voorlopige cijfers 2016 de werkelijk ontvangen contributie verantwoord, nu zijn bij de definitieve cijfers 2016 de te ontvangen contributie (incl. de achterstanden over 2015 en 2016) opgenomen (€ 3.160,20). Het nog te ontvangen bedrag is op de balans verantwoord onder "Debiteuren" (€ 2.255,-). Om ons niet rijk te rekenen is rekening gehouden met het gegeven dat niet alles zal worden ontvangen. Hiertoe is op de balans (en in mindering gebracht op het verantwoorde bedrag) ook een voorziening 'Dubieuze debiteuren' (€ 1.000,-) opgenomen.

Rente

betreft de vergoeding op de spaarrekening bij de SNS-bank. De rentevergoeding wordt helaas stelselmatig lager.

Monumentengids verkoop

De voorraad is inmiddels bij de vereniging zelf uitverkocht. Opbrengsten worden dan ook niet meer gegenereerd.

Opbrengst (teruggave) BTW

de vereniging ontvangt de BTW over betaalde rekeningen terug. Deze vordering op de Belastingdienst is geen opbrengst, omdat de desbetreffende kosten zonder BTW bij de diverse posten wordt geboekt.

Legaten en giften

Mevrouw Ds. E.W.H. Laman Trip-Kleinstarink is op 11 november 2015 overleden. In haar testament heeft zij een legaat aan de Monumentenvereniging toebedeeld van € 500,-, welk bedrag in 2016 is ontvangen. Aan dit legaat zijn geen voorwaarden verbonden.

Kosten

Ledenvergadering: zaalhuur en attenties voor eventuele sprekers.

Contributies en giften

Bijdragen worden betaald aan een drietal verwante verenigingen of instellingen in de stad en streek, nl. Stad en Ambt Doesborgh, Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers en Erfgoedvereniging Heemschut.

Snappenburg de Vriesprijs

De kosten verbonden aan deze jaarlijkse prijs, uitgereikt aan het einde van de Open Monumentendag, worden besteed aan een bronzen plaquette, een ingelijste gravure van de stad Doesborgh en de (video)presentatie ervan. Er zijn geen penningen meer in depot.

Open Monumentendag

De meeste kosten neemt de gemeente Doesburg voor haar rekening. De kosten van een eenvoudig bedankje voor de deelnemende huis-openstellers worden fiftyfifty door gemeente en vereniging betaald.

Poortersdag

Elk voorjaar is er een excursie naar een interessante stad of streek. De vereniging neemt een deel van de kosten voor haar rekening, van de deelnemers wordt een bijdrage gevraagd. Deze deelnemersbijdrage is inmiddels redelijk kostendekkend.

Blad Doesborgh Nieuws

In 2016 zijn de kosten betaald van zowel de uitgaven van 2015 als van 2016.

Subsidie (A. van Heekfonds)

In 2016 is geen beroep gedaan op dit fonds. In 2017 zijn twee aanvragen gehonoreerd, waaronder een bijdrage voor het zgn. Eendenhotel in het water van de Bleek. De uitgaven worden gedekt door een gelijke onttrekking uit het fonds. Vanaf 2017 wordt het saldo van dit fonds (tot en met 2016 binnen het Eigen Vermogen/bankrekeningen opgenomen) apart gepresenteerd. Op dit moment bedraagt het saldo van dit in 2001 gestarte fonds van f. 10.000,-, nog € 2.404,-.

Website

In 2016 is de website vernieuwd en verbeterd.

Bestuurskosten

Kleine vergoeding van de kosten die gemoeid gaan met het vrijwillig besturen van de vereniging, zoals bedankjes en afscheid van bestuursleden. De bestuursleden ontvangen geen vergoeding voor hun activiteiten.

Themabijeenkomsten

Een paar keer per jaar organiseert het bestuur inhoudelijke bijeenkomsten voor leden (en indien het aantal plaatsen dit mogelijk maakt, ook voor niet-leden) over thema's die monumenten raken. Van de bezoekers wordt een bijdrage gevraagd. In 2016 is een bijeenkomst gehouden, in 2017 twee bijeenkomsten inzake duurzaamheid/energiebesparing.

Drukwerk

In 2016 was het noodzakelijk om de voorraad briefpapier en enveloppen aan te vullen.

Reserve Stadsherstel

De Stichting Stadsherstel Doesburg is per 2016 opgeheven. Volgens de statuten van deze stichting dient het resterende saldo bij opheffing (€ 4.000,-) te worden overgemaakt aan de Monumentenvereniging 15 april 1945. Voor de aanwending van deze gelden moet nog een beleid worden ontwikkeld.

26 september 2017, Medi Teitink, penningmeester

Plannen voor het bestuursjaar 2018

Het bestuur heeft zich voor komend bestuursjaar het volgende voorgenomen:

- Leden blijven betrekken bij diverse werkzaamheden binnen de vereniging.
- Ledenwerving blijft een voordurend punt van aandacht.
- Met elkaar in gesprek blijven over de doelstellingen en toekomst van de Monumentenvereniging.
- Extra aandacht geven aan de belangen van bezitters van met name de gemeentelijke monumenten, zoals uitbreiden van regelingen en voorzieningen.
- Voortzetting van de vertegenwoordiging van de vereniging in de gemeentelijke Adviescommissie Cultuurhistorie.
- Het regelmatig overleg met de gemeente continueren om het belang van het behoud van de cultuurhistorische waarden van Doesburg te verdedigen.
- Blijven meedenken over en bewaken van het project om de cultuurhistorische waarde van de Linies waar mogelijk te herstellen.
- Aandacht schenken aan en vragen voor historische oorsprongsmoenten, m.n. de kazematten en andere overblijfselen van verdedigingswerken binnen en rond de stad.
- Een nieuwe uitgave van Doesborgh Nieuws 2018 realiseren.
- Website onderhouden en blijven werken aan een verdere verbetering van de website als communicatiemiddel tussen bestuur en leden onderling.
- Weer een digitale nieuwsbrief aan de leden gaan uitbrengen over actuele onderwerpen.
- Verzorgen van voorlichting aan nieuwe bewoners op de avonden die daarvoor vanuit de gemeente worden georganiseerd.
- Organiseren van een korte cursus of themabijeenkomsten.
- Binnen de Monumentenvereniging stil staan bij het gemeentelijk voornemen van een meer kleurrijk Doesburg.
- Organiseren van de Poortersdag in het voorjaar van 2018.
- Meewerken aan de Open Monumentendag in september.
- Organiseren van de Snappenburg de Vries-prijs.
- Subsidiemogelijkheden vanuit het 'Anneke van Heekfonds' onder de aandacht brengen.
- In verband met de in twee jaar sterk gewijzigde bestuurssamenstelling de portefeuilleverdeling opnieuw onder de loep nemen.
- Het in 2016 samen met Stad en Ambt gestarte project om de geschiedenis van de Doesburgse panden met monumentale vooroorlogse gevelopschriften te beschrijven evalueren.
- Alle nieuwe plannen en ontwikkelingen in en rond de stad beoordelen op hun effecten voor de cultuurhistorische waarden van Doesburg en zo nodig op die plannen reageren.

De restauratie van de Ooipoortkerk

Samenvatting van het verhaal van Gerrit Bouwhuis, gehouden op de ALV van 14 november 2016

Waarom is de kerk gebouwd, een stukje kerkgeschiedenis

Door de kerstening vanuit Rome ontstaan in de 7e eeuw kerkgebouwen in ons land. Ook in Doesburg worden in de middeleeuwen kerken en kloosters gebouwd. Op een stadsplattegrond van Jacob van Deventer (1565) zijn die mooi te zien.

Stadsplattegrond van Doesburg van Jacob van Deventer

De Moderne Devotie (Geert Grote, 1374) laat in Doesburg haar sporen na (Fraterhuis, 1426). In aansluiting op de Hervorming (Luther, 1517) wordt Doesburg protestants in 1578. In 1816 gaat deze 'Gereformeerde kerk' officieel 'Nederlands Hervormde kerk' heten. In 1834 vindt landelijk de 'Afscheiding' plaats, in Doesburg in 1857. Hierdoor ontstaat de Chr. Geref. Kerk (CGK). Deze houdt haar diensten vanaf 1876 in de Rode kerk aan de Heerenstraat. Wat later, in 1886 is er weer een kerkhervorming, luisterend naar de naam 'Doleantie'. In Doesburg is de Doleantie vier jaar later aan de orde. Hierdoor ontstaat de Nederduits Geref. kerk. Omdat er verwantschap is tussen de afgescheiden kerken volgt er in 1892 een 'Vereniging' van beide kerkgenootschappen, ook in Doesburg. De liefde duurt niet lang, in 1895 wordt de veroving verbroken. Vanwege dit feit bouwen de Dolerenden (later Gereformeerden genoemd), in 1896 een eigen kerkgebouw aan de Ooipoortstraat. In 1945 is er een scheuring in de Geref. kerk, de 'Vrijmaking' genoemd, hieruit ontstaat de Geref. kerk vrijgemaakt (GKV). Dit kerkgenootschap heeft tot 2013 in de Rode kerk (Heerenstraat) gekerkt.

Bouwhistorie

De Gereformeerde Kerk geeft in 1896 opdracht een kerk met 150 zitplaatsen – naar ontwerp van de Doesburgse architect H.C. Bloemendaal – te bouwen voor fl. 4.025,-. De eerste kerkdienst wordt gehouden in maart 1897. Het kerkgebouw aan de Ooipoortstraat heeft 'een zeer goede acoustiek en is een sieraad in deze straat' vermeldt het Plaatselijk Nieuws in 1897. Als in 1918 de gordijnen zijn versleten wordt er transparant papier op de ruiten geplakt, armoe troef. De kleurige glas-in-loodramen worden in 1922 geschonken door Barend Ubbink. Aan-

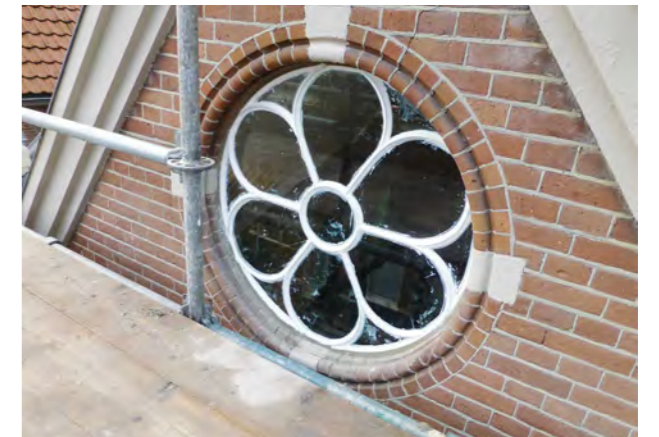

Ooipoortstraat met kerk

vankelijk is er gasverlichting in de kerk. In 1933 is er voldoende geld om op elektrisch licht over te stappen. Een paar jaar later is ook aansluiting op de gemeentelijke riolering een feit. Omdat het aantal kerkleden groeit worden er verbouwplannen gemaakt. Architect J. Vervoort ontwerpt in 1949 een uitbreidingsplan voor de kerk gebaseerd op 235 zitplaatsen, raming van de bouwkosten; fl. 25.000,-. In 1954 wordt de kerkzaal daadwerkelijk uitgebreid met een liturgisch centrum. Bij deze ingreep ontstaat de triomfboog tussen beide ruimten. De kapconstructie en het houten gewelf van de kerkzaal worden aan het oog onttrokken door een verlaagd zachtboardplafond. Verder wordt een nieuwe consistorie gebouwd achter de kerkzaal. Op den duur wordt de kerk te klein voor de Gereformeerden. In 1968 telt de gemeente 447 leden en wijkt uit naar de Gasthuiskerk. Wat later trekken de Hervormden en Gereformeerden samen op, dit loopt uit op de federatie PKN. Omstreeks 1971 koopt de Chr. Geref. Kerk de Ooipoortkerk waarbij de kerkzaal een nieuwe inrichting krijgt en de orgelgalerij wordt vervangen. De verbouwing kost fl. 71.000,-. Omstreeks 1995 wordt het oude orgelfront ter decoratie boven de triomfboog geplaatst. Door het samengaan van de Chr. Geref. kerk met de Geref. kerk vrijgemaakt in 2013, ontstaat de Samenwerkingsgemeente. Hun kerkgebouw krijgt de naam 'Ooipoortkerk'. In 2015-2016 ondergaat de kerk een totale restauratie en herinrichting. De officiële heropening vindt plaats op 4 en 5 juni 2016.

Restauratie en herindeling (2015-2016)

Achterstalling onderhoud en de voorgenomen samenwerking van de twee kerkgenootschappen vormen de aanleiding om de kerk grondig aan te pakken. Naast de noodzaak tot technisch herstel en restauratie is er een grote wens om het interieur van de kerk te verbeteren en aan te passen voor multifunctioneel gebruik. De eerste voorstellen voor herindeling worden door mij gemaakt in 2011. Als de kerkleden het plan omarmen wordt in 2013 het plan voor restauratie en herinrichting uitgewerkt. De bouwvergunning wordt aangevraagd en verleend. De provincie Gelderland verstrekt in het kader van 'Herbestemming van Industrieel / Religieus Erfgoed' een subsidie van ± € 125.000,-. In 2014 wordt het renovatieplan definitief gemaakt met bestek en tekeningen en gecompleteerd met adviezen op het gebied van techniek, bouwfysica, akoestiek en verlichting. Na aanbesteding wordt het werk gegund aan aannemer Claus, glazenier Leenders en installateur Buwews. Eelco Schuyt ontwerpt de materialen, kleuren en meubels

Gerestaureerd roosvenster wordt herplaatst

van het kerkinterieur, de enthousiaste meubelmaker Jasper Zwart maakt de meubels. Glasatelier Jevaba tekent voor de doopschaal en de kleurige antependia. De restauratie, die start in september 2015 wordt voltooid in april 2016. De hoofdvorm van het kerkgebouw is ongewijzigd gebleven. De indeling en afwerking van de kerk is geoptimaliseerd en aangepast aan hedendaags gebruik, zowel voor kerkdiensten als voor andere activiteiten. De stoelen staan in een intieme opstelling en bieden plaats aan 100 tot 125 personen. Het podium, entree, garderobe, keuken en toiletten zijn verruimd. Vloeren, plafonds en ramen zijn geïsoleerd. De akoestiek is verbeterd. De technische installaties zijn up to date gemaakt inclusief de audiovisuele installatie en gratis internet voor kerkbezoekers. Historische materialen en constructies zijn hersteld zoals; bakstenen gevels met glas-in-lood ramen, gietijzeren goten,

Ooipoortkerk in volle, gerestaureerde glorie

dakbedekking, de fraaie kapconstructie en het historische houten gewelf.

NB De kerk is gemeentelijk monument. De bouwhistorische omschrijving van het exterieur en interieur is te vinden op de internetsite van de Monumentenvereniging.

september 2017, Gerrit Bouwhuis

Thema-avonden over verduurzaming van monumenten

Op maandagavond 10 april bezochten zo'n veertig leden onze voorlichtingsavond in de Gasthuiskerk over wat mag en kan met diverse soorten **beglazing in monumentale panden**. Behalve de 'officiële' sprekers Marinus Lenselink (senior beleidsadviseur van de gemeente Doesburg) en Dirk Boersma (glasdeskundige van het Vakwerkhuis in Woudenberg) konden de aanwezigen ook naar nuttige ervaringen van andere monumentenbewoners luisteren. Oud getrokken glas en oude, originele raamroedes moeten altijd bewaard blijven. Bij nieuw glas kan men denken aan het dunne isolerende monumentenglas (bijvoorbeeld Ruysdaelglas en Stolkerglas), maar er valt ook al heel wat te besparen met achterzetramen en binnenluiken. Belangrijkste conclusie van de avond: 'beglazing' van een monument is een kwestie van individueel maatwerk.

Marinus Lenselink zet het gemeentebestuur uiteen

Op maandagavond 2 oktober kwamen opnieuw bijna vijftig leden bijeen nu in de Burgerzaal van het stadhuis om te luisteren naar de mogelijkheden van een financiële ondersteuning bij de uitvoering van energiebesparende maatregelen en naar alle mogelijke oplossingen om zonder risico **verduurzaming van een monument** te realiseren.

Mario Groot Kormelink (beleidsadviseur milieu van de gemeente Doesburg) en Mia Buddingh (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten) gaven een uiteenzetting over de nieuwe laagrentende **duurzaamheidslening** die de gemeente Doesburg onlangs mogelijk heeft gemaakt. Deze lening kan ook verstrekt worden aan niet monumenteneigenaren. Daarnaast bestaat al langer de **monumentenregeling Doesburg**, een laagrentende lening voor eigenaren van gemeentelijke monumenten voor onderhoud, restauratie en instandhouding van een gemeentelijk monument. Afhankelijk van het energieverbruik kan de besparing die de verduurzaming oplevert genoeg zijn om de maandelijkse betaling van de lening te dekken. Soms is er zelfs extra te besparen.

Voor verdere informatie: www.svn.nl/gemeente/Doesburg

Een goed gevulde Burgerzaal luistert geboeid naar Martijn Haitink.

Hierna gaf Martijn Haitink (Energie en Erfgoed) een uiteenzetting over alle mogelijkheden om een monumentaal pand te verduurzamen: dakisolatie, vloerisolatie en muurisolatie, etc. Isoleren is niet alleen energiekostenbesparing maar ook comfortverhoging. Bovendien leveren we zo gezamenlijk een bijdrage aan de oplossing van het klimaatprobleem. Er werd nadrukkelijk gewezen op de schade die een onjuiste isolatie kan opleveren (houtrot, schimmel). Ieder pand moet individueel bekeken worden om te voorkomen dat het binnenklimaat elders verstoord wordt met alle negatieve gevolgen van dien. Een belangrijk motto daarbij is: isoleren is ventileren. Een goed uitgangspunt bij het starten van isolerende maatregelen is het laten vervaardigen van een energiescan door middel van infrarood-fotografie. Dit geeft een goed beeld van de 'energielekken' in het pand. Dan moet worden vastgesteld wat de monumentale waarden van het pand zijn: ouderdom, gaafheid en originaliteit. Die moeten immers altijd bewaard blijven. En daarna kan bekeken worden of energiebesparing en comfortverhoging mogelijk zijn – en met welke materialen – zonder de monumentale waarden en de leefomgeving te schaden.

Voor verdere informatie: www.energieinvergoed.nl

Poortersdag 20 mei 2017

De Poortersdag is voor mij het schoolreisje van het jaar. Gezamenlijk in de bus, en dan heerlijk vervoerd worden naar de eerste stop Ravenstein.

Aangekomen in Ravenstein was het een kleine wandeling richting de hoogste korenmol van Brabant 'de Nijverheid' waar we koffie en molenkoek kregen. Maar voor dit zo ver was kregen we een uitleg over de brouwerij 'Wils'kracht (de beide eigenaren heten Wil) van Wil van Haren. Proeven was er niet bij want de koffie moest nog komen. De molen heeft ook een bakkerij 'Backhuys' en laat mij raden waar de molensteenkoek vandaan kwam. Een mooie oplossing om twee bedrijfjes in zo'n molen neer te zetten en zo'n monument in ere te houden.

Een zeer grote mooie kast met zeer veel laden stond te pronken in de brouwerij. Die nodigde uit om er even in te neuzen. En ja hoor, volgens mij werd er zelfs iets van snoep in ontdekt (het schoolreisje gehalte). Voor verdere info kijk op www.molenvanravenstein.nl en www.stadsbouwerij.nl.

Molen van Ravenstein

De eerste rondleiding

Deskundig gids Joost Vlemmix nam ons van de molen mee op een kleine wandeling naar het zgn. Philips van Kleefbolwerk in de tuin van notaris Martin Jan van Mourik. Het begon in 1988 met de toevallige vondst (kijk ook even bij omroep Brabant en tik dan even in Martin Jan van Mourik, leuk filmpje) hier van een oude muur, maar inmiddels was de tuin van Van Mourik een bouwval. Onder leiding van twee archeologen is een heel team bezig geweest met opgravingen.

Martin Jan van Mourik kende naar eigen zeggen elke steen van Ravenstein. Behalve de stenen waar hij bijna dertig jaar geleden op stuitte bij de bouw van een tuinhuis in zijn achtertuin.

Een paar steken onder het gazon ontdekte hij een muur. Na voorzichtig verder graven, bleek er een compleet bouwwerk onder de grond te zitten: Het Philips van Kleefbolwerk uit 1509!

Na maanden graven zat Van Mourik inmiddels vier meter diep in de grond en had hij een nog grotere structuur blootgelegd. Trots belde hij met de gemeente om ze uit te nodigen zijn vondst te bestuderen, maar die had geen tijd en vond dat hij het 'bodemarchief' in zijn tuin maar moest laten rusten. Na dertig jaar werd er eindelijk tijd gevonden voor verder onderzoek: onder begeleiding van twee archeologen en andere deskundigen werd archeologisch verder gegraven.

En nu stonden wij dan met de Monumentenvereniging 15 april 1945 Doesburg om van Joost Vlemmix een boeiend verhaal te horen hoe dit allemaal is ontdekt. Een 16^e-eeuws bolwerk naar oud Italiaans model. www.vestingravenstein.nl/bolwerk.

Het bolwerk van Ravenstein

Joost Vlemmix geeft na afloop nog een boek mee over de Geschiedenis van het land van Ravenstein (Joost Vlemmix) of het boek Het Philips van Kleefbolwerk (anno 1509) in Ravenstein (Martin Jan van Mourik). Dit zou je even bij het bestuur na kunnen vragen en mogelijk zou je een van die boeken kunnen inzien (welke is mij ontschoten).

Grave

Het vervolg van onze uitstap ging verder met de bus richting Grave rond de klok van 12:00 uur. Eerst werd er gezorgd voor het inwendige van de mens: op naar restaurant De Poort van Cleve, waar ons een heerlijke lunch stond te wachten. Want het eten en drinken is daar al een begrip vanaf 1881 in Grave en omstreken.

Daar kwam onze tweede rondleider van de dag **Frank Haans** om ons door het mooie Grave mee te nemen.

Frank Haans is bouw- en cultuurhistoricus en ook al jaren lang vrijwilliger bij het Graafs Museum.

De tocht begon bij De Poort van Cleve, waar al heel wat over viel te vertellen, om daarna in de straten van Grave het verschil te horen tussen de Dordtse gevel en de Gelderse gevel. Een Dordtse gevel is een trapgevel die gekenmerkt wordt door rondbogen boven de vensters, waarvan de nis vaak met een driepas of een zogenaamde drielobboog is versierd. Een Gelderse gevel is een gevel van bakstenen met zowel rondingen die naar binnen als naar buiten aangebracht zijn in de gevelrand, vaak zijn er ook nog versieringen tussen de rondingen voorzien van pinakels. Erg interessant en dan natuurlijk ook nog de vele mooie gevels die Grave rijk is. Een aantal panden in de stad wordt nog opgeknapt. Bij een daarvan hebben we even naar binnen kunnen kijken. Frank wist er het nodige van te vertellen terwijl de bouwmeesters

Frank Haans met poorters in Grave

daar heerlijk aan het werk waren.

Daarna liepen we door naar de **Hampoort**. Daar blijkt hoe doordacht gebouwen zo rond 1680 als onderdeel van de vestingwerken werden gebouwd. De Hampoort is opgetrokken in de stijl van het Hollands classicisme. Het poortgebouw bestaat uit een overdekte doorgang met kruisgewelven die aan de stadszijde uitmondt in een hal. De doorgang heeft twee knikken. Dat was een extra verdedigingsmaatregel. Door de knikken was het namelijk niet mogelijk om dwars door de poort te schieten. Het timpaan aan de landzijde omvat naast het jaartal 1888 de wapens van de Republiek der Verenigde Nederlanden en van Koning-Stadhouder Willem III.

In de 17^e en 18^e eeuw konden in de poortruimten twee bataljons voetvolk verblijven. In tijden dat er geen troepen in Grave waren gelegerd, deed het gebouw dienst als Stads-poort. Doortrekkende troepen konden er eventueel overnachten. Rond 1814 werd de poort gebruikt als bakkerij en als militair hospitaal.

In het poortgebouw zit tegenwoordig het Graafs museum en het Cloveniersgilde. En zo kregen we met zijn allen in het museum van Grave, waar een maquette stond van de stad Grave en met de nodige uitleg van Frank een mooi beeld van de stad met de ligging van de straten.

De weg werd vervolgd naar het **Arsenaal** (niet zo mooi als in Doesburg) over de kat (een aarden verhoging die de ka-

Fraai uitzicht op het Arsenaal en kruithuis

zematten beschermd). Dit was even een klim naar boven, maar van daaruit een schitterend gezicht over het Groot Arsenaal.

Toen de vestingwerken van Menno van Coehoorn werden gemoderniseerd, werd het kasteel dat daarvoor op die plek stond gesloopt. De reden daarvoor was dat het gebouw bij het beleg van 1674 zwaar was beschadigd. Alleen de poortgebouwen bleven behouden. Dit werd in eerste instantie als kruitopslagplaats gebruikt (dit was nog goed te zien aan de dikke steunberen) en later werd het gebruikt als kapel. Nieuwe gebouwen werden voornamelijk in de 17^e eeuw opgericht.

Daar gingen we weer verder de stad door naar de (Protestantse) **Bagijnenkerk**. Het mooie was dat er een open dag was voor de monumenten in Grave. We werden getraceerd op een orgelspel, en zo konden we allemaal even in de kerkbanken plaatsnemen en genieten. De kerk heeft al een geschiedenis vanaf 1474 en heeft verschillende belegeringen doorstaan. Ook verschillende kerkgenootschappen hebben daar hun diensten in gehad van de Hugenoten tot een Lutherse gemeente en dan de Nederduits Gereformeerde gemeente, na 1816 Nederlands Hervormd genoemd. Het is nu een multifunctioneel gebouw. Een sfeervol kerkgebouw.

Frank Haans nam ons ook nog mee naar de katholieke **Sint Elisabethkerk**, de grootste kruiskerk van Nederland. Deze kerk kent natuurlijk ook een grote geschiedenis. (Voor info zie www.st-elisabethkerk.nl. En kijk dan even onder het kopje geschiedenis. Want het verhaal van Frank Haans was wat minder goed te volgen door een orgelbespeling.) De kerk is voorzien van mooie wanddecoraties en verschillende altaren. Erg indrukwekkend.

Onze dag zat er bijna weer op, we hadden nog even wat tijd om aan de Maas lekker in het zonnetje een glaasje te nuttigen. De terugweg werd ingezet om zoals ieder jaar weer terug te keren naar onze mooie Hanze(vestiging)stad. En dan denk ik weer: wat wonen wij toch ontzettend mooi! Bedankt organisatoren van de Poortersdag, het was weer eens een leerzame en gezellige dag.

Carla Bekken

Open Monumentendag 2017

Zaterdag 9 september waren in Doesburg weer vele (ook particuliere) panden geopend en activiteiten in het kader van de Open Monumentendag. De weersvoorspellingen waren niet al te best maar na de vroege ochtendregen heeft het comité de infostand voor het stadhuis toch kunnen inrichten. Samen met de bestuursleden van de Monumentenvereniging hebben we die dag veel bezoekers wegwijs kunnen maken op hun weg naar de opengestelde panden en andere activiteiten.

Het Comité Open Monumentendag Doesburg telt zeven leden. En die zullen allen ongetwijfeld op zaterdag 9 september met gefronste wenkbrauwen 's morgens de gordijnen opengetrokken hebben: regen. En niet zo'n klein beetje ook. De heer Pluvius die de dag ervoor zich ook al had doen gelden (minstens één klassen-activiteit moest afgelast worden) stuurde tranen met tuiten en het werk van bijna een jaar

Roel Feltmann en Medi Teitink in de stand van de Monumentenvereniging

voorbereidingen aan het thema 'Boeren, Burgers en Buitenlui' leek dan ook letterlijk in het water te vallen. Gewapend met poncho's, regenpak, lieslaarzen en paraplu's werd toch maar – volgens afspraak – de tocht naar het Stadhuis gemaakt waar een grijnzende, grijze partytent ons royaal als centrale post stond op te wachten. Snel werd besloten te verhuizen naar de hal van het Stadhuis en vervolgens werd lijdzaam afgewacht hoeveel of liever gezegd hoe veel minder belangstelling Doesburg zou opbrengen voor de Boeren, de Burgers en de Buitenlui.

Maar toen kreeg Pluvius medelijden: een heel jaar vergaderen en brainstormen hoe de Open Monumentendag van 2017 inhoud moest krijgen en al die inspanningen in het water laten vallen, dat was toch te gek.

Om 10 uur stopte de regen en meteen begon het carillon de eerste klanken over de stad te strooien. Alle brochures met te bezoeken mogelijkheden, inclusief het boeiende verhaal van Carl König en Bert Klees konden verhuisd worden naar de tent tegenover het Stadhuis, bemenst door bestuursleden van de Monumentenvereniging. Bezoekers konden een kijkje gaan nemen in de monumenten die door gastvrije eigenaren opengesteld waren of rondzwerven in de musea of kerken. Inmiddels reed de huifkar Belfjor weer rondjes door de stad, startten de verschillende begeleide rondwandelingen (vooral de wandelingen langs voormalige stadsboerderijen waren zeer in trek) en was er gelegenheid het draaiorgel Erika (één van de weinige die nog met de hand bediend worden) te bewonderen. Onze monumentale kerktoren bood opnieuw een mogelijkheid de trap-op-conditie te testen (220 treden!) en te genieten van het uitzicht (en het carillon).

De brochures gingen weliswaar niet als warme broodjes de tent uit, maar toch... In de Stadhuis hal herhaalden films zich zo vaak dat menig bezoeker de melodie maar moeizaam kon vergeten. 'Nee mevrouw, u kunt geen kijkje nemen in de kamer van de wethouders, helaas'. 'Sorry u kunt hier geen gebruik maken van het toilet, ik verwijs u naar de Martinikerk, die sinds kort wel zo'n voorziening heeft.'

Een echte stadsomroeper, gekleed in prachtig middeleeuws kostuum en gewapend met een heuse ratel banjerde door de stad en wees het publiek op de mogelijkheid het orgelconcert van Wilbert Berendsen bij te wonen, de vertelling van Margreet Frankot of het optreden van de Smartlappers.

Dat was het? Nou nee. We hebben het nog niet gehad over de vertoning van de kinderfilm in het Arsenaal (volle zaal) en last but not least over de drie optredens van een echte hagenprediker. Ook al in een niet-21ste-eeuwse outfit (behalve de rode gym schoenen) wist de spreker het publiek te boeien met zijn kennis van Doesburgse zaken als de tirannie van de slechtvalken, de recente opening van het eendenhuis in de vijver, met het gegeven dat Doesburg wel 50 nationaliteiten kent en verder sprak hij de hoop uit dat ooit die Amerikaanse Donald zich nog eens zodanig zou spiegelen aan de Doesburgse samenleving dat hij kon roepen 'Ik ben een Doesburger'. Aan het eind van zijn betoog gaf hij zijn gelovige en ongelovige toehoorders een lintje dat solidariteit moest verbeelden.

Hagenprediker

Even voor half vijf vond Pluvius het wel genoeg geweest: het begon weer kort maar stevig te regenen en dat was het sein om de terugreis van tent naar stadhuishal te maken, de vlaggen en spandoeken in te zamelen en terug te kijken op een geslaagde happening die in de volle Gasthuiskerk werd besloten met een optreden van het Koninklijk Doesborgh's Mannenkoor en de uitreiking van de 'Snappenburg de Vriesprijs'. Na nog een drankje en een hapje kon iedereen huiswaarts keren. Met de opgevouwen poncho, regenpak, lieslaarzen, paraplu en een tevreden gevoel.

Henk Bootsma

Boeren, burgers en buitenlui

Het thema voor de Open Monumentendagen 2017 verbindt stadsmensen, plattelandsbewoners en mensen met een rondtrekkend bestaan en het verbindt uiteenlopende historische perioden met het heden.

Het thema is verbonden met allerlei soorten gebouwen, monumenten en andere objecten: boerderijen, werkplaatsen, markten, waaggebouwen, winkels en woonhuizen. De hier volgende schetsen gaan over boeren, burgers en buitenlui, in historisch Doesburg.

Boeren

Herinneringen van een dierenarts

Denkt U bij boerderijen aan oude afbeeldingen zoals deze schoolplaat van Jetses, met een hooiwagen, paarden, rond-scharrelend pluimvee? Of associeert U boerderijen met 'me-gastallen', bedrijven met 500 koeien, 2000 varkens of 20.000 stuks pluimvee? Maar denkt u ook aan boerderijen in een oude stad??

Doesburg lag eeuwen temidden van een gebied dat regelmatig overstromde. Akkerbouw is dan geen optie, maar het aangespoelde slib maakte de weilanden extra vruchtbaar. In de stad zelf zat men hoog en droog. De boeren in de stad konden tegen een relatief gering bedrag koeien laten grazen op de stadswelden, die rond Doesburg waren gelegen. Ze hadden hun vaste klanten in de stad die de melk afnamen. Het waren meest kleine boeren, met maar enkele stuks vee. Dat vee werd in het najaar binnengehaald, lopend door de stad, en in het voorjaar werd het weer naar de stadswelden gedreven. Als je twee koeien hebt en de een is ziek en de ander geeft geen melk omdat ze 'hoogdrachtig' is (binnenkort een kalf krijgt), dan heb je ineens wel veel minder melk dan je nodig hebt om je klanten te bedienen. En *nee* verkopen? Het was dan verleidelijk om 's morgens heel vroeg te gaan melken en even onder andermans koe te gaan zitten. Dat bleef niet altijd onopgemerkt. Daaruit kwamen contro-verses voort die soms generaties duurden.

In het buitengebied was 'naoberschap' de regel: boeren die woonden op een beperkt aantal dicht bij elkaar gelegen boerderijen en die elkaar door dik en dun bijstonden, bij de oogst, bij ziekte en dood, bij feesten en partijen.

Oud-dierenarts Carl König bij de stal van wijlen Bram van Til, Heilige Geeststeeg 3

Toen ik in 1962 in Doesburg dierenarts werd was het nog een echte boerenpraktijk. Ik was aanvankelijk in de eerste plaats veearts. Wat me direct opviel was het verschil tussen de boeren bijvoorbeeld in Angerlo en de stadsboeren in Doesburg. Als ik in Angerlo naar een koe moest die verlost moest worden dan was de hele 'buurt' al aanwezig. Als er in Doesburg extra hulp moest zijn dan waren er vaak geen boeren uit dezelfde straat beschikbaar, maar stapte de veehouder op zijn fiets en dan was er wel snel genoeg hulp. Er was wel solidariteit, maar niet gebonden aan de allernaaste omgeving. Dat ging vaak terug op oude vetes. Er waren toen nog 13 stadsboeren in Doesburg. De stad wilde daar wel vanaf. Bijvoorbeeld omdat de straten gruwelijk vies werden als de koeien naar de stadswelden gingen of terugkwamen. En het stof, de vliegen en de geur van de mestvaalten. Er was een uitstersysteem, met allerlei, ook financiële tegemoetkomingen als men stopte of elders een boerderij zocht. Varkens konden niet naar de wei en verbleven dus ook 's zomers in de stad, wat extra stank en vliegenoverlast betekende. Nog maar één boer had toen, met vergunning, twee zeugen, maar de biggen moest hij verkopen. Toen de biggenprijs laag was huurde hij in de Kosterstraat twee onbewoonbare woningen – die waren er in die tijd in overvloed in Doesburg – en meste die biggen daar zelf vet. Het veroorzaakte een vliegenplaag en daar maakten zijn burens ernstig bezwaar tegen. Daarna stonden er 's winters koeien. Ik heb er een keer een verlossing gedaan; het had gesneeuwd en het dooide. Het dak lekte en het smeltwater liep bij mijn hals van mijn verlosjas naar binnen en kwam in mijn laarzen terecht. Als je dan met één arm heel

Korte Veerpoortstraat

Hoe zagen die 'boerderijen' er uit? Niet zo als Jetses ze schilderde! Wie goed oplet – of een stadswandeling gaat maken – kan er nog heel wat vinden. Soms was het een gewoon burgerhuis, rechts een gang van voor naar achter, met links een woonkamer en een keuken. Als de koeien naar de stal moesten werd de gangloper opgerold. Eens wist één koe met zijn horens – die hadden ze toen nog – de keukendeur open te maken. Dat werd een ravage. Vaak waren er in de boerderij grote deuren waar je met een hooiwagen door naar binnen kon. Of was er een hooiluik, om het hooi vanaf de straat naar de hooizolder te brengen. Links of rechts van de grote deuren en soms zelfs aan beide kanten waren er stalraampjes te vinden. Dan stonden de koeien als je binnenkwam met de koppen naar je toe en gaven de raampjes naast de koeien wat licht bij het melken.

Eeuwenlang was de stad zelfvoorzienend. De boeren zorgden voor melk en vlees. En op de hoger gelegen gebieden ten oosten van de stad pachtten ze vaak bouwlanden. De akkerbouwproducten en groenten verkochten ze aan hun klanten in de stad. Ook binnen de stad was nog veel open gebied waarop groente en fruit werd verbouwd. In tijden van oorlog werd het vee snel binnen de stad gebracht, waar het veiliger was voor rondtrekkende troepen. Het thema van de Open Monumentendag 2017 is 'Boeren, burgers en buitenlui'. Voor dit soort buitenlui waren de burgers terecht zeer beducht, maar van de boeren moesten zij het eeuwenlang hebben.

De boeren zijn verdwenen uit de stad, omdat de stad er vanaf wilde, maar ook omdat deze wijze van boeren niet langer mogelijk was. In het begin van de jaren zestig had ik nog één boer die met de hand molk. Met een karretje en daarop een melkbus achter zijn fiets reed hij tweemaal daags naar de wei in de Fraterwaard. Hij liep de wei in naar één van zijn koeien, ging op zijn melkkrukje zitten, schoof de melk-emmer onder de koe, spoog een paar keer in zijn handen en molk de koe leeg. De koe bleef braaf staan tot de uier leeg was en ging dan weer door met grazen. In totaal had hij een stuk of zes koeien.

Niet alleen de wens van de stad gaf de doorslag bij de beslissing om te stoppen. Vaak was het de leeftijd van de boer of de wens grootschaliger te gaan boeren, buiten Doesburg of zelfs in Canada. De melk werd nog in bussen aangeleverd,

diep in de koe zit kun je geen kant op...

De grootte van de bedrijven liep sterk uiteen, van enkele koeien tot enkele tientallen. In 1983 ging de laatste stadsboer met pensioen. Dat was wethouder Coenraads. Hij had een bedrijf met ruim 50 stuks vee in de Nieuwstraat. Achter zijn huis stond op het grote binnenterrein een forse, voor die tijd zeer moderne, stal.

Heerenstraat 19

Er zijn geen boeren meer in Doesburg maar her en der in de stad zijn er nog tekenen die wijzen op het gebruik als stal. Een veel gestelde vraag: hoeveel boerderijen waren er in Doesburg. Enkele tientallen? Boeren startten en stopten; in de stad veel meer dan in het buitengebied waar boerderijen vaak eeuwenlang in de zelfde familie bleven. Stadsboeren hadden vaak nevenfuncties, waren zakelijker. Ze waren niet grondgebonden want konden per jaar beslissen of ze wel of niet koeien lieten weiden op de stadswelden. En ze pasten vaak hun woning min of meer aan bij hun wens om vee te houden.

Zo kwam er een eind aan een eeuwenlange wederzijdse afhankelijkheid van boeren en burgers. En de buitenlui? Dat waren deels soldaten, die zoals gezegd roofden en plunderden, maar ook vaak lange tijd ingekwartierd waren en inkomsten genereerden. En kooplui, die enerzijds levensmiddelen bij de boeren inkochten als er een overschot was, maar ook zorgden voor aanvullingen op het menu, zoals stokvis uit de Scandinavische landen en zout en kruiden uit warme landen. Nu hebben we supermarkten met 'boer'n produkten'. Zichtbaar zijn nu nog de panden die herkenbaar zijn als de 'stadsboerderijen' van weleer.

Carl König, oud-dierenarts te Doesburg

Burgers en buitenlui

9 september 2017, de Stadsomroeper loopt zijn rondjes door het centrum van Doesburg. Hij wijst het publiek met luide stem op het grote aanbod aan lering ende vermaak op deze Open Monumentendag.

In onze tijd is de stadsomroeper over zijn houdbaarheidsdatum heen. Hij behoort tot de folklore. Evenals zijn aanroep: "Boeren, burgers, buitenlui". Maar met zijn verschijning roept hij op tot een nostalgische verkenning van het oude Doesburg. We kunnen ons zodoende inleven in de wereld van vroeger, al kuiierend. Kijk vooral ook omhoog en ontdek veel kleine en toch interessante details in de gevels.

Het stadhuis is bij uitstek de plaats om een wandeling door het centrum van Doesburg te beginnen. Al eeuwenlang blikvanger op deze plek. Met de toename van overheidsstaken en de groei van de gemeente steeds uitgebreid. In 1841 woonden hier 4000 burgers, nu 11.500. De stadsboeren zijn

in deze getallen meegerekend, de buitenlui niet. De laatste categorie bestond uit reizigers op doortocht, reizende kooplui, marskramers, soldaten, koeriers, seizoenarbeiders, een enkele hooggeplaatste met gevolg en wat muzikanten. Doesburg was halte- en pleisterplaats op één van de belangrijke oost-westverbindingen, de Hessenwegen. Vanaf 1477 was Doesburg lid van het Hanzeverbond. Dit bevorderde de handel met honderden steden langs de Noordzee- en Oostzeekust. Het lidmaatschap bracht Doesburg welvaart, een eeuw eerder dan in het westen van de Nederlanden. Tegen het einde van de 16^e eeuw keerde het tij, in eerste instantie door het verzanden van de IJssel, waartegen tevergeefs gestreden werd. Later door de gevolgen van oorlogen en rampen, zoals branden. De stad had de status van frontier (=grens)stad, die de westelijke Nederlanden moest beschermen tegen oorlogsdreiging uit het oosten. De IJssel was de eerste verdedigingslinie. Doesburg was vestingstad tot de komst van de Franse legers in 1672, kreeg een nieuwe verdedigingslinie vanaf 1703 (door Menno van Coehoorn ontworpen) en bleef garnizoensstad tot 1923.

Rondom het stadhuis

Aan de achterzijde van het stadhuis werd de vismarkt gehouden; die naam is kortgeleden weer in ere hersteld. Doesburg had lange tijd zes markten per jaar voor dieren en overigens ook één kermis en een station der paardenposterij. Een natuurgetrouwe maquette bij de achtermuur

De Markt in vroeger tijden

van het stadhuis laat het tegenwoordige stratenplan van het centrum zien, dat al eeuwen ongewijzigd is. Hier is ook het stadsmuseum De Roode Toeren gelegen, met veel tastbare herinneringen aan het leven in de stad door de eeuwen heen.

Hieronder staan zoveel mogelijk namen van panden vermeld. Een pand was weliswaar geen burger, maar het had wel persoonlijkheid. Zeker de fraaiere huizen hadden namen, ook om het beroep van de bewoners aan te geven.

Roggestraat - Veerpoortstraat

Even terug naar het begin van de Roggestraat, hoek Kerkstraat. Vandaar kon je in 1849 drie keer per dag vertrekken met de postwagen. Bij voorbeeld naar Doetinchem of Zutphen. Wel vroeg op, want de koets vertrok om vijf uur 's-morgens. Het gebouw van de tegenwoordige sociëteit "De Harmonie" huisvestte in de 19e eeuw het koffiehuis "De Beurs", tevens station voor de postwagens. Via de kleurrijke gevels van de Roggestraat bereiken wij de Veerpoortstraat. Schippers en vissers, die vanaf de IJssel de stad met hun vangst inliepen konden hier hun soms overvloedige dorst lessen in een aantal kleine cafés. Zo was op het huidige adres Veerpoortstraat 4 het café Het Zwarte Paard gevestigd en een paar huizen verder, op nummer 10, het schipperscafé 't Scheepken. Een glazen paneel boven de deur doet daar nog aan herinneren. In het volgende huis was tientallen jaren een timmerwerkplaats te vinden, tot circa 1975. Aan de overkant heet het huis op nummer 11, "Deventer", de naam van een voormalige herberg, één van de panden die de Veerpoortstraat allure gaf en geeft. Op nummer 20 bevond zich de lommerd, de bank van lening, in een 14e-eeuws pand, dat Lumberden heet. Het grensde rechts aan een hofachtig complex, in de middeleeuwen het weduwenhuis. Toen de beherende fraters het onderkomen in 1448 naar de Nieuwstraat verplaatsten, nam Evert van Bingerden het initiatief tot de oprichting van een weldadige stichting, die hier opnieuw (armlastige) weduwen huisvestte. Dat duurde tot 1811. Op het omringende terrein werd een katholieke jongensschool gebouwd, nu alweer lang geleden gesloopt. Het hofje naast nummer 18 heet nu het van Brakellhofje, naar de luitenant-kolonel die in 1813

Veerpoortstraat 10

Veerpoortstraat 11

Veerpoortstraat 20

lang geleden gesloopt. Het hofje naast nummer 18 heet nu het van Brakellhofje, naar de luitenant-kolonel die in 1813

tijdens de Franse tijd Doesburg voor plundering behoevde. Daar tegenover, op huis nummer 15 bevond zich in de 19^e eeuw de kostschool "voor jonge meisjes uit den fatsoenlijken stand".

Op Veerpoortstraat 31 ziet u een kapitaal pand uit de Hanzetijd. Het was ooit "jongherenkostschool" en in de vorige eeuw Stoomdrukkerij Elzeviera. Het laatste huis in de straat dateert uit de tijd van de Jugendstil, het toont een fraaie pauw boven de deur.

Koepoortstraat

Terug naar de buitenlui. Die konden in nog veel meer herbergen terecht. Wij noemen het Heerenlogement in de Koepoortstraat (nummer 40). Daar aten de heren van Lennep en van Hogendorp kersen in de zomer van 1823. De vermoede reiziger kon ook terecht in herberg "De Beer", Koepoortstraat 46. Of meer chique, op nummer 1, bij het Hof Gelria, later gedegradeerd tot tramhalte en nu deel van het stadhuis. Het was gebouwd aan het eind van de 15^e eeuw. Het oudste bierhuis heet "de Waag" (al vanaf 1478), op de hoek van de Gasthuisstraat. De originele balansweegschaal hangt nog aan het plafond. In de Koepoortstraat woonde de gezeten burgerij. Bij voorbeeld op nummer 26 in "De Pauw", tussen 1450 en 1480 gebouwd, een huis met zeer afwisselende geschiedenis van deftige bewoning tot bierfabriek, bottelarij en ijsfabriek, loket van de tram en nu architectenbureau. Fraai gerestaureerd door de Vereniging Hendrick de Keijser.

Koepoortstraat met links herberg de Beer

Op nummer 29 en 31 vindt u de Baerkenhuizen, lang bewoond door de katholieke familie Baerken. Zij leverde veel bestuurders en richtte een schuilkerk in na de reformatie. In de volksmond heten de panden "Het paard en het veulen".

Boeren en buitenlui kwam je in deze straat weinig tegen, of het moesten wat ingekwartierde officieren zijn. Soms natuurlijk wel boeren die hun vee naar de stadswide drevlen.

Gasthuisstraat

Aan de achterzijde van nummer 3 zien we een kleine middeleeuwse toren met originele wenteltrap, ooit onderdeel van het winterverblijf van de adellijke bewoners van het kasteel Middachten. Buitenlui?? Het huis heet De twee Salmen, maar is hier vooral bekend als voormalige meubeltoonzaal. De straat laat meer interessante details zien, maar we richten ons nu op hét vroegere opvangcentrum voor buitenlui: het Gasthuis, met de nog bestaande Antoniuskapel,

De weegschaal in de Waag

die we ook Gasthuiskerk noemen. Er lag ook een kazerne achter en verderop een paar kloosters en een fraterhuis. Bij een recente opgraving naast de Gasthuiskerk vonden archeologen middeleeuwse munten uit Engeland en Zweden. Lang geleden handelde men hier al met het buitenland. De vondsten, ook de skeletten, zijn te zien in het museum De Roode Toeren.

Gasthuisstraat 3, toren met spiltrap

Meipoortstraat en Ooipoortstraat

Twee straten met vroeger veel nijverheid en ambachten. Het logement annex stalhouderij De Arend vond je in de Meipoortstraat, thans nummer 54. Daar vlakbij (huidige nummers 25 en 27) was in 1845 het koffiehuis van David Jansen, ook "De Pelikaan" of "Het Hollands Koffiehuis" geheten.

Er was een oliemolen in de Ooipoortstraat op nummer 56, met de eerste stoommachine in onze stad, uit 1857. Verder een graanpakhuis en een vlees- en spekhandel. In het pand nummer 30-32 is al meer dan 130 jaar een slagerij gevestigd. Er tegenover breidde Valentijn Vrijheid in 1827 zijn grofsmederij uit met een hoefstal voor het beslaan van paarden. Dit zeer tot ongenoegen van zijn buurvrouw, die bezwaar maakte tegen de geluidsoverlast. Volgens andere burens stak de hoefstal te ver over de stoep. De gemeente besliste in hun nadeel.

Zo maar wat wetenswaardigheden, klein nieuws, over boeren, burgers en buitenlui. De boeren zijn weg uit Doesburg en alle buitenlui zijn burgers geworden. Of toeristen en die ontvangen wij hier graag.....

Bert Klees

Juryrapport Snappenburg De Vriesprijs 2017

Op 9 november 1995 werd na de jaarvergadering van de Monumentenvereniging 15 april 1945 voor de eerste keer de waarderingsprijs uitgereikt die genoemd is naar de oprichter van de Monumentenvereniging, de heer J.M. Snappenburg de Vries (ereburger en oud gemeentesecretaris van Doesburg.) De Snappenburg de Vriesprijs wordt toegekend aan een pand of object in de stad Doesburg waaraan bijzonder herstel is uitgevoerd.

Juryvoorzitter Roel Feltmann presenteert op Open Monumentendag het juryrapport in de Gasthuiskerk

Als criteria voor de prijs gelden:

- de ingreep heeft opoffering, tijd en geld gekost
- de omvang van de verbetering of verfraaiing doet niet ter zake
- de werkzaamheden moeten onverplicht verricht zijn

- het resultaat moet zichtbaar zijn vanaf de straat of publiek toegankelijk zijn
- het resultaat moet verrassend zijn en bijdragen tot verrijking van de stad Doesburg.

In de afgelopen periode juni 2016 tot juni 2017 is er weer aan kleine en grote woonhuizen en objecten gewerkt van het Doesburgs erfgoed. Er waren acht voordrachten die onder de aandacht van de jury zijn gebracht met het oog op de Snappenburg de Vriesprijs voor dit jaar. Om tot nominaties te komen heeft de jury zich bij de beoordeling laten leiden door genoemde criteria.

Nominaties

De volgende panden en objecten zijn genomineerd:

Turfhaven kraan en trechter

Kraan en trechter

De kraan en trechter bij de Turfhaven zijn in opdracht van de Gemeente Doesburg opgeknapt en zullen opgenomen worden in het renovatieplan van de GTW loods.

Tot 2010 behoorden de kraan en trechters tot de Beton Centrale Doesburg.

De kraan is van het type portaaldraaikraan met vaste kraanarm. De kraan is in 1970 gebouwd door het Duitse bedrijf Mohr & Federhaff te Mannheim.

In 1980 is het bedrijf als gevolg van een faillissement opgehouden te bestaan. Opvallend is bij deze kraan, dat de zijwanden en de bovenzijde van de kraanarm zijn uitgevoerd als vollewand liggers, wat vrij zeldzaam is.

Een andere kraan in een dergelijke uitvoering is niet bekend.

Poortgebouw algemene begraafplaats, Meipoortwal 3

Poortgebouw

Afgelopen jaar is tevens in opdracht van de Gemeente Doesburg groot onderhoud gepleegd aan het Poortgebouw van de algemene begraafplaats. Het in Neoclassicistische stijl gebouwde Poortgebouw is in

1829 waarschijnlijk ontworpen door Jan David Zocher jr., een Nederlandse architect, stedenbouwkundige en landschapsarchitect. Hij is bekend onder andere van zijn ontwerp van de tuin van Paleis Soestdijk en het Amsterdamse Vondelpark.

Het Poortgebouw leed fors aan achterstallig onderhoud, waardoor er ook constructief herstel noodzakelijk was; er zat houtrot in het lijstwerk en in de raamkozijnen; de op veel plaatsten kapotte zinken goten en regenwaterpijpen moesten vervangen worden en tenslotte is het hele gebouw opnieuw geschilderd, zodat het er nu weer heel fraai staat.

Kerkstraat

Kerkstraat 7

Dit pand werd al in 2012 genomineerd vanwege de lichtopeningen in de voorgevel van dit winkelpand die zijn voorzien van een passende verflaag. Ditmaal betreft het de ombouw van winkel tot woonhuis met een aanpassing van de oorspronkelijke pui-lijst boven het winkelraam, die is doorgetrokken tot boven de ingang naar het bovenhuis. Als aanzicht wel in stijl en heel fraai gedaan, maar niet authentiek.

Korte Veerpoortstraat 3

Korte Veerpoortstraat 3

Aan de woning Korte Veerpoortstraat 3 wordt al een fors aantal jaren gewerkt door de eigenaar. Stapje voor stapje worden er reparaties uitgevoerd. De ramen met kruisroeden hebben isolerend dubbelglas gekregen, helaas zonder behoud van de oorspronkelijke detaillering. De stoep is nu goed hersteld en het totale aanzicht is beter.

Roggestraat 7

Roggestraat 7

Dit rijksmonument was in de veertiende eeuw in gebruik als vleeshuis. In de negentiende eeuw was in dit pand de herberg 'Het wapen van Amsterdam' gevestigd. Nog voor het midden van de negentiende eeuw kreeg het pand een statige voorgevel met klassieke kroonlijst en met een deurpartij omgeven door geblokte pilasters. In de afgelopen jaren heeft het dienst gedaan als ketelhuis van de Martinikerkerk.

Afgelopen jaar is het pand grondig gerestaureerd en teruggebracht naar een woonfunctie.

De verbouwing is uitgevoerd met oog voor detail. Zo is het bovenlicht bij de voordeur gerestaureerd en is de naam van het pand 'Het wapen van Amsterdam' boven de voordeur weer zichtbaar.

Het houtwerk aan het pand is zorgvuldig geschilderd, waarbij rekening is gehouden met de historische kleuren. Ook zijn de kettingen tussen de stoepalen weer teruggebracht. In dit rijksmonument zijn verduurzamende maatregelen getroffen met behoud van de oorspronkelijke detaillering, zoals isolerend monumenten glas in de vensters. Hierbij is het aanzicht van de roedes niet veranderd.

Met het wijzigen van ketelhuis naar woonhuis en het correct restaureren van het pand is dit cultureel erfgoed voor de toekomst veilig gesteld en draagt het bij aan de verrijking van de binnenstad.

Na beraad van de jury wordt de 22e Snappenburg de Vries-

De heer en mevrouw Ott ontvangen onder het toezien van de juryvoorzitter de Snappenburg de Vriesprijs uit handen van wethouder Mulder.

prijs toegekend aan de eigenaren van Roggestraat 7, de heer en mevrouw Ott.

De prijs bestaat uit een kleine bronzen erepenning, ontworpen door Marcel Blok, en wordt toegekend aan de eigenaar van het pand Roggestraat 7. Deze penning dient te worden bevestigd aan de straatgevel. Naast een bijbehorende oorkonde ontvangt de eigenaar een gravure van Jacob van Deventer 'Stad Doesburg en omstromende rivieren ten tijde van koning Philips II in de 16e eeuw'.

Doesburg, 9 september 2017

de jury: Roel Feltmann (vrz.), Harm Claus, Rob Verhoef

'Herstel in oude luister' De geschiedenis van het pand Roggestraat 7

Het fraaie en statige pand aan de Roggestraat 7 heeft in 2017 de Snappenburg de Vries-prijs gekregen vanwege de recente zorgvuldige renovatie van zowel het interieur als het exterieur. In het juryrapport kunt u lezen waarom deze prijs terecht is toegekend. Boven de deur staat in fraaie letters 'Het Wapen van Amsterdam'. Het zal niet iedereen bekend zijn waarom dit huis zo heet en welke lotgevallen dit markante pand heeft ondergaan. Er is dus alle reden om hier kort in te gaan op de boeiende bouw- en restauratiegeschiedenis.

Het huis aan de Roggestraat 7 dateert waarschijnlijk uit de late 15de of vroege 16de eeuw. Het is niet het eerste huis dat hier gebouwd is. In de 14de eeuw stond op deze plek het vleeshuis, een gebouw waarin handel werd gedreven in vlees. Onder toezicht van de magistraat aan de overzijde mocht hier alleen goedgekeurd vlees worden verkocht. Het huis bevond zich midden in het handelscentrum van Doesburg, samen met de Waag, het wijnhuis, de visbank en de graanmarkt. De nabijheid van de grote Martinikerkerk benadrukte het belang van dit historische centrum. Waarschijnlijk had het nieuwe huis dat rond 1500 gebouwd werd ook een bijzondere functie, gezien de zeer markante

Huis vóór restauratie 1964-1965

zijgevel. Door latere verbouwingen en restauraties zijn helaas veel oorspronkelijke laatmiddeleeuwse onderdelen verloren gegaan, maar gelukkig is vooral aan de zijgevel en de achtergevel nog veel historisch metselwerk bewaard gebleven. Dit metselwerk is goed herkenbaar omdat gebruik gemaakt is van zogenaamde 'kloostermoppen' en gesinterde en geglazuurde koppen. Aan de achterzijde zijn, te midden van de latere wijzigingen, restanten bewaard gebleven van een zandstenen latei van een kruisvenster en van een bakstenen kloostervenster, zodat de oude gevelindeling herkenbaar is. Opvallend is de reeks gekoppelde blindvensters met de bakstenen spitsbogen in de zijgevel aan de Kleine Kerks-teeg. Deze zijn gevat in een rechthoekige nis. De achtervlakken van de nissen zijn gepleisterd waardoor de nissen duidelijker zichtbaar zijn. De functie van deze nissen is louter decoratief. In plaats van een vlakke eentonige zijwand kreeg deze zijgevel een levendig voorkomen waardoor het huis zich kon onderscheiden van omliggende panden. Het betreft hier dus geen later dichtgezette ramen. Alleen bij de tweede dubbele nis van links gezien is in de rechter spitsboog een horizontaal segmentboogje zichtbaar. Bouwhistorisch onderzoek heeft uitgewezen dat hier oorspronkelijk een vensteropening aanwezig was. Bijzonder aan deze zijgevel zijn ook de opvallende muurankers die verschillend van formaat en vorm zijn. De voorgevel bezat oorspronkelijk waarschijn-

Roggestraat ca. 1890

Roggestraat anno 2017

lijk aan de bovenzijde een brede rechthoekige schermgevel met kantelen in de stijl van de Hanzegotiek. In de 19de eeuw was in dit pand een herberg gevestigd met de naam 'Het wapen van Amsterdam'. Nog voor het midden van de 19de eeuw werd het pand verfraaid met een statige voorgevel in empirestijl. De deurpartij werd geflankeerd door blokpilasters en werd aan de bovenzijde bekroond met een klassieke kroonlijst. In het bovenraam werd een imposante levensboom aangebracht. De deur zelf kreeg een ovaal gesneden rozet met knopversiering. Op een foto uit ca. 1890 is deze oude toestand nog aanwezig. Enige decennia later raakte het pand in ernstig verval. Op een foto uit ca. 1925-1930 is niets meer aanwezig van de oude deuromlijsting. Ook de ramen zijn ingrijpend gewijzigd. Links van de voorgevel bevindt zich dan bijvoorbeeld een breed kozijn met vijf bovenlichten in glas-in-lood en ook het bovenlicht van de deur bestaat uit twee gekoppelde vensters met glas-in-lood. De levensboom is verdwenen. Van de oorspronkelijke blindnissen in de zijgevel zijn dan nog maar enkele fragmenten bewaard gebleven. Ook zijn er een rond venster in de bovenverdieping en een verticaal venster in de benedenverdieping aangebracht. In 1964-1965 vond er een grote en ingrijpende renovatie plaats. Bij deze renovatie is men uitgegaan van de situatie zoals die rond 1900 nog aanwezig was en die grotendeels herkenbaar was op een foto uit die tijd. De oude toestand werd toen weer gereconstrueerd, waarbij de voorgevel weer de oude raamindeling kreeg en de oude deuromlijsting met pilasters en kroonlijst terugkeerde. Het bovenlicht kreeg een tracering in ruitvorm. Ook de blindnissen in de zijgevel werden op basis van de oude sporen en naar voorbeeld van de spaarzame resten gereconstrueerd, waarbij de hier later aangebrachte vensters werden verwijderd. De forse, fraai gedetailleerde levensboom keerde pas weer terug bij de recente restauratie, na een zorgvuldige reconstructie op basis van de oude foto. Tot voor kort diende het gebouw als verwarmings- en verenigingsgebouw van de Martinikerkerk waarbij het oude interieur ingrijpend werd gewijzigd. Dat interieur is nu echter weer teruggebracht in een staat die recht doet aan de voorname en chique uitstraling van het exterieur. Met rechte kan men dan ook spreken van een 'herstel in oude luister'.

Paul le Blanc

Nieuwe ANWB-informatieborden op Doesburgse monumenten

Rob Verhoef en Roel Feltmann werken ANWB-bord bij.

Doesburg is een bijzondere monumentenstad met veel rijks- en gemeentelijke monumenten. Door middel van boeken en gidsjes wordt aan de bezoekers informatie gegeven over de geschiedenis van de stad en over de bijzondere monumenten. Daarnaast zijn op een beperkt aantal monumenten ANWB-informatiebordjes aangebracht die kort de geschiedenis vertellen van het desbetreffende pand.

De Monumentenvereniging Doesburg heeft samen met de ANWB het initiatief genomen om te komen tot meer van dergelijke informatiebordjes in Doesburg. Normaal zijn eigenaren zelf verantwoordelijk voor het laten aanbrengen van een dergelijk bordje en moeten ook de kosten (ruim € 300,-) door de eigenaren betaald worden. De Monumentenvereniging heeft geregeld dat deze bordjes kosteloos aan de eigenaar kunnen worden verstrekt, dankzij financiële ondersteuning van de ANWB en de gemeente Doesburg.

De Monumentenvereniging heeft een selectie gemaakt van 23 panden die voor een dergelijk informatiebordje in aanmerking zouden komen. Voor een eventuele plaatsing was toestemming nodig van de eigenaren. Helaas vielen enkele panden die in eerste instantie waren geselecteerd om deze reden af. Vervolgens heeft secretaris Paul le Blanc de teksten voor deze bordjes opgesteld. De inhoud van deze teksten zijn daarna nog eens gecontroleerd door diverse deskundigen en uiteindelijk ook nog aan de eigenaren ter beoordeling voorgelegd.

Bij een aantal reeds bestaande bordjes was de tekst door de tand des tijds gedeeltelijk onleesbaar geworden. De witte invulling van de ingegraveerde letters was daarbij verdwenen. Om de kosten van een vervanging uit te sparen zijn Roel Feltmann en Rob Verhoef met een speciale witselpen aan de slag gegaan om deze teksten weer goed leesbaar te maken. Slechts één bordje was in een dusdanig slechte staat dat het in zijn geheel vervangen zal moeten worden.

De nieuwe bordjes zullen begin november beschikbaar zijn en in overleg met de eigenaren aan het pand worden bevestigd. De plaatsing van het eerste bordje zal feestelijk gebeu-

ren door wethouder Fred Jansen die als verantwoordelijke wethouder dit project van harte heeft ondersteund. De panden waarop een nieuw bordje zal worden aangebracht zijn:

- Arsenaal
- Waagegebouw
- Poortgebouw begraafplaats
- Nieuwstraat 5 (restanten voormalig kleine convent)
- Paardenmarkt 14 (voormalig vicariehuis)
- Kosterstraat 27 (de Lamoen)
- Zandbergstraat 11 (voormalige stadsboerderij)
- Veerpoortstraat 40 (voormalige stadsboerderij)
- Kerkstraat 21
- Koepoortstraat 12
- Koepoortstraat 16 a, b, c (voormalig Sint-Elisabethgesticht)
- Koetsveldstraat 11-15
- Gasthuisstraat 3
- Gasthuisstraat 4
- Gasthuisstraat 14-16
- Gasthuisstraat 20 (voormalig post- en telegraafkantoor)
- Heerenstraat 16
- Ooipoortstraat 55
- Ooipoortstraat 52 (Christelijk Gereformeerde kerk)
- Heilige Geeststeeg 4 (voormalige stoomkoffiebranderij)
- Roggestraat 3 (Sociëteit de Harmonie)
- Veerpoortstraat 35
- Veerpoortstraat 19

Projectgroep monumentale gevelschriften

Op aangeven van een idee door Bert Stulp stelde de Monumentenvereniging 15 april 1945, Doesburg en de vereniging Stad en Ambt Doesborgh een projectgroep in, die zich is gaan bezig houden met oude vooroorlogse monumentale gevelschriften en gevelstenen in Doesburg. De projectgroep is in eerste instantie samengesteld uit Carel Rensing namens Stad en Ambt Doesborgh, Harm Claus namens de Monumentenvereniging en Bert Stulp (lid van beide verenigingen) als initiatiefnemer en voorzitter. De projectgroep heeft een inventarisatie gemaakt van bestaande, zichtbare monumentale gevelschriften en gevelstenen in Doesburg. Uit deze inventarisatie is een aantal panden met gevelschriften verder uitgelicht. Hierbij is gekeken naar geschiedenis van het pand, functie en bewoners.

In dit artikel de resultaten van het gevelschrift aan de Stoomkoffiebranderij aan de Heilige Geeststeeg.

Het pand aan de Heilige Geeststeeg met het kenmerkende opschrift

Het gebouw

Wat als eerste opvalt aan dit eenvoudige gebouw aan de Heilige Geeststeeg in Doesburg zijn de grote witte letters die halfrond boven de toegangsdeur zijn geschilderd en die samen het woord STOOMKOFFIEBRANDERIJ vormen.

De stoomkoffiebranderij is gebouwd in 1910 door winkelier Van den Bold als een klein, eenvoudig bedrijfsgebouw met een jufferkap en een houten hijsradinstallatie. Het voormalige fabriekje, dat in 1924 van stoom op elektriciteit overging, staat in de achtertuin van Koepoortstraat 25, de voormalige kruidenierswinkel van W. van den Bold. De voorgevel ligt in de aaneengesloten oostelijke gevelwand van de Heilige Geeststeeg, een straat met voormalige stadsboerderijen, kleine bedrijfstjes, schuren e.d. in de oude stadskern.

Er zijn drie redenen waarom dit pand zo waardevol is dat het de monumentenstatus heeft gekregen.

In de eerste plaats is het een goed voorbeeld van een eenvoudig industrieel bedrijfstje van rond de vorige eeuwwisseling. In Doesburg hebben we maar weinig van dit soort voorbeelden.

In de tweede plaats is dit pand waardevol als onderdeel van de gehele gevelwand van oostzijde van de Heilige Geeststeeg aangezien dit straatje vooral bestaat uit schuren, stadsboerderijen en andere bedrijfsgebouwtjes.

In de derde plaats kenmerkt het een deel van de industriële geschiedenis waarbij stoom de belangrijkste vorm van aandrijving was. Vooral het gevelschrift is in dit opzicht van belang.

Koffiebranderij

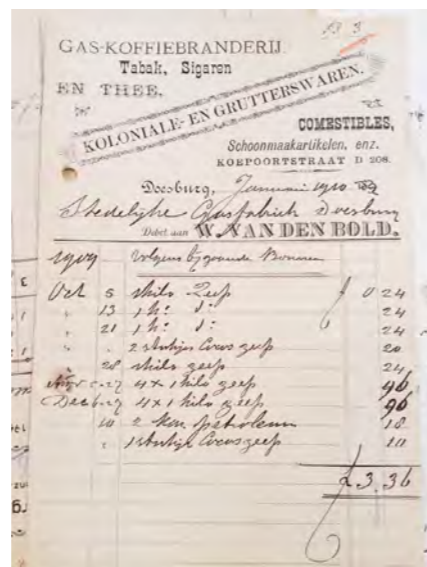
Een koffiebranderij is een bedrijf dat is gespecialiseerd in het fabriceren (branden) van consumeerbare koffie uit de rauwe koffieboon. Na de introductie van koffie in Europa in de zeventiende eeuw brandde men de koffie voor eigen gebruik eeuwenlang thuis. Al snel ontstonden ook gespecialiseerde koffiebranders, maar door de beperkte houdbaarheid van het eindproduct en transportproblemen bleef dit geruime tijd kleinschalig. Met de opkomst van de industrialisatie halverwege de negentiende eeuw kwamen ook nieuwe technieken voor het branden van koffie beschikbaar. Tegen het einde van de negentiende eeuw begonnen veel kruideniers-

winkels met koffiebranden als nevenactiviteit. Pas geruime tijd later verbeterde verpakking en vervoer en ontstonden de grote gespecialiseerde landelijke koffiebrandijen.

Kruidenierszaak Van den Bold

De zaak werd opgericht in 1888 door Willem van den Bold. Van de beginjaren van het bedrijf weten we niet veel. Vanaf de jaren 1920 is de volledige administratie van de firma in het Doesburgse archief te raadplegen. Opvallend is de brede sortering aan waren die in die tijd werd verkocht. Naast de typische kruideniersartikelen werden ook zaken verkocht die we nu meer in warenhuizen verwachten zoals borstels, dweilen en andere schoonmaakattributen. Ook artikelen die we nu onder de doe-het-zelf categorie zouden scharen, zoals verven, kwasten e.d. behoorden tot het assortiment.

Een rekening van de fa. Van den Bold uit 1910 aan de Stedelijke Gasfabriek in Doesburg. De voorgedrukte rekening is waarschijnlijk bij de start van de firma in 1888 gemaakt. Bron: archief Doesburg en de Liemers

Dat er bij de fa. van den Bold ook verfartikelen te koop waren, bewijst deze advertentie uit de jaren 1920. Bron: archief Doesburg en de Liemers

Al heel vroeg moesten de kinderen van Willem van den Bold meewerken in het bedrijf van hun vader. Zo beschikken we over een foto van het bedrijf waarbij zoon Aaldert, die het bedrijf later zou overnemen, al op jonge leeftijd met een fiets met een mand voorop klaar staat om boodschappen rond te brengen bij de klanten in Doesburg. In 1943 werden de koffiebranderij-activiteiten wegens gebrek aan koffie beëindigd.

Foto van het winkelpand van de fa. Van den Bold. Zoon Aaldert op de fiets. Vader Willem kijkt toe. Op de etalageruit staat: Van den Bold Stoomkoffiebranderij. De foto is waarschijnlijk omstreeks 1910 genomen Foto: familiearchief Van den Bold

Op zeker moment besluit vader Willem zijn zoon Aaldert mede-eigenaar van de winkel te maken. Het bedrijf verandert dan van naam en wordt Van den Bold & Zoon. Wanneer dit precies is gebeurd, is niet achterhaald. Een rekening uit 1928 geeft echter aan dat de naamsverandering toen in elk geval al had plaatsgevonden. Aaldert was toen 27 jaar, dezelfde leeftijd als zijn vader toen die met de winkel begon.

Rekening van de fa. Van den Bold uit 1928 aan de Chr. Bewaarschool in Doesburg. Bron: archief Doesburg en de Liemers

De familie Van den Bold

De stoomkoffiebranderij aan de Heilige Geeststeeg is onlosmakelijk verbonden met de familie Van den Bold, een Gelderse familie. Ze was afkomstig uit het plaatsje Wilp dichtbij Deventer maar dan aan de Gelderse kant van de IJssel. Hier werd in 1754 Aaldert Waanders geboren. De naam van den Bold bestond toen nog niet. Deze Aaldert was gehuwd met Aaltjen Willems. Eén van de kinderen uit dit huwelijk was Hermanus, die dus ook Waanders heette. Zijn geboortjaar was 1791. Toen in de Franse tijd de achternamen officieel werden vastgelegd heeft de eerder genoemde Aaldert om voor ons onduidelijke redenen de naam Van den Bold gekozen. Zijn kinderen, waaronder Hermanus, maar ook zijn broer Jan Willem, kregen daardoor dus ook die naam. Hermanus trouwde met Johanna (Janna) Waanders, mogelijk familie van Hermanus en woonde daarna in Apeldoorn. Hij overleed in 1870 en had dus voor die tijd de hoge leeftijd van 79 jaar bereikt. Het oudste kind van Hermanus en Janna was wederom een Aaldert, geboren in Apeldoorn in 1819. Aaldert trouwde in 1848 in Apeldoorn met Jacomina Eikendal en was onderwijzer van beroep.

Dit gezin, dat eerst nog een tijd in Groenlo had gewoond, vertrok op een bepaald moment naar Doesburg. Aaldert overleed in Doesburg in 1894.

Eén van zijn zonen, Willem van den Bold, (geboren te Doesburg in 1861) heeft de zaak in 1888 opgericht en in 1910 uitgebreid met een stoomkoffiebranderij.

Het pand van de fa. A. van den Bold in 1954. De reclame-uitingen aan dit pand zijn aanmerkelijk soberder dan op hetzelfde pand uit de jaren 1910. Bron: archief Doesburg en de Liemers

In dit artikel is maar een beknopte omschrijving gegeven van de oorsprong van het gevelschrift, het pand en zijn bewoners. Achter iedere gevelschrift gaat een uitgebreide geschiedenis schuil. De projectgroep heeft ook onderzoek gedaan naar de Kano fietsenfabriek van de fa. Bier.

Kent u een gevelschrift in Doesburg of heeft u aanvullende informatie dan kunt u dit insturen naar de redactie van Doesborgh Nieuws.

Dit artikel is mede tot stand gekomen met medewerking van Doesburgers en nabestaanden familie Van den Bold. Namens de projectgroep veel dank.

Bert Stulp, Carel Rensing, Harm Claus

Togekende subsidies uit Anneke van Heekfonds

Vanuit het Anneke van Heekfonds is in het afgelopen jaar tweemaal een subsidie toegekend.

Aan dhr. Bert Stulp, eigenaar van het pand Meipoortstraat 2 / Ooipoortstraat 1 is in maart 2017 een subsidiebedrag toegekend van € 615 voor de vernieuwing van de deuroplijsting van de voormalige wereldwinkel aan de kant van de Ooipoortstraat. Deze deuroplijsting dateerde hoogstwaarschijnlijk uit 1906 toen ook de glas-in-loodramen beneden werden aangebracht en het bovenlicht boven de deur

Ooipoortstraat 1 voor renovatie

Ooipoortstraat 1 na renovatie

werd geplaatst. De bestaande deuroplijsting was uiterst eenvoudig en armetierig in zijn vormtaal. Een renovatie van deze deuroplijsting leek dan ook zeer gepast om de monumentale waarde van dit pand te herstellen. Hoe de detaillering er oorspronkelijk had uitgezien was helaas niet meer te achterhalen. Bij het nieuwe ontwerp werd daarom gebruik gemaakt van gelijksoortige voorbeelden elders in Doesburg.

Wat de Monumentenvereniging grote zorgen baarde was dat de gevel zowel horizontaal als verticaal volledig 'verknippt' was door de onderling verschillende kleuren wit, grijs en oranje. Hierdoor was er geen sprake meer van een monumentale eenheid, wat naar het oordeel van de Monumentenvereniging wel noodzakelijk was om de nieuwe deuroplijsting tot zijn recht te laten komen. Aan deze subsidietoekenning werd dan ook de voorwaarde verbonden dat de monumentale eenheid van het pand zou worden hersteld door het aanbrengen van één uniforme gevelkleur. Dit resulteerde in de huidige, donkergrijs geschilderde gevel.

Aan de initiatiefgroep tot herbouw van het voormalige eendenhuis op het eilandje in de Bleekersgracht werd in juli een subsidiebedrag toegekend van € 206. De Monumentenvereniging was hier één van de vele subsidiegevers. Op oude foto's was dit eendenhuis nog goed herkenbaar zodat een historisch verantwoorde reconstructie mogelijk was. Het achthoekige eendenhuis met een omtrek van ruim 10 meter werd herbouwd op de gerestaureerde fundering, waarop tot ongeveer 50 jaar geleden decennialang verschillende eendenhuizen hadden gestaan.

Eendenhuis onthuld

De Monumentenvereniging was van mening dat deze subsidie goed paste binnen de criteria voor de toekenning van een subsidie omdat dit project wezenlijk zou bijdragen aan de verrijking van het beeld van de stad Doesburg

Subsidieregeling verbetering binnenstad Doesburg (Anneke van Heekfonds)

Het is alweer een aantal jaren geleden dat onze subsidieregeling voor verbetering van het aanzien van de Doesburgse binnenstad van kracht is geworden. Een legaat van mevrouw Anneke van Heek was voor het bestuur aanleiding om deze regeling in het leven te roepen. De complete regeling kan door leden opgevraagd worden. Hieronder volgt een beknopte samenvatting van de regeling.

- Subsidie kan verleend worden aan eigenaren van panden in de binnenstad van Doesburg.
- Men moet lid zijn van de Monumentenvereniging 15 april 1945.
- Het gaat in de regeling om herstel of vernieuwing van gevels, daken, stoepen, stoeppalen, stoephekken, muurtjes en dergelijke, mits het uiteindelijke resultaat bijdraagt aan de verrijking van het beeld van de stad Doesburg en de resultaten vanaf de openbare weg zichtbaar zijn.
- Bouwhistorisch onderzoek komt in principe in aanmerking voor subsidie. Er moet wel een acceptabele reden zijn voor een dergelijk onderzoek dat door een specialist uitgevoerd moet worden.
- De subsidieregeling is niet bedoeld voor regulier onderhoud.
- Het pand moet gelegen zijn binnen het gebied dat is aangewezen als beschermd stadsgezicht.
- Met het treffen van de voorzieningen dient het belang van het stadsgezicht vanwege het karakter en de schoonheid te worden gediend.
- Het verbeteringsplan moet voldoen aan de door het bestuur te stellen welstandseisen. Deze zijn in principe vastgelegd in het beeldkwaliteitplan voor de binnenstad.
- De kosten welke gemaakt worden moeten in redelijke verhouding staan tot het resultaat.
- Bij de schriftelijke aanvraag moeten de benodigde bescheiden worden overgelegd, afhankelijk van de aard van het werk. Gevraagd kunnen worden: tekeningen, foto's, een technische omschrijving en een gespecificeerde begroting.
- Een aanvraag om subsidie moet voorafgaand aan de uitvoering ingediend worden bij het bestuur.
- Jaarlijks wordt er een budget vastgesteld waarbij voor een aanvraag grenzen zijn gesteld: een drempelbedrag van € 200,-; een subsidie van 30% tot een maximum van € 750,-. Er kan een subsidie verstrekt worden over de totale kosten, maar ook alleen over het materiaal als de eigenaar het werk zelf uitvoert.
- Er wordt geen bijdrage verstrekt als er in het kader van een andere regeling al subsidie komt, ook niet als er sprake is van een verzekeringsuitkering.
- De regeling kan jaarlijks herzien of bijgesteld worden.

Gerrit Bouwhuis

Bouw voormalig wijkgebouw Meipoortstraat

Huidige werkplaats Didamseweg

Claus bouwt al meer dan honderd jaar in Doesburg en omstreken.

Bouw kantoor Gieterij Doesburg

